

VAASAN YLIOPISTO

JOHTAMISEN YKSIKKÖ

Kirsi Kanerva-Poranen

NUORTEN OSALLISUUS

Nuorisovaltuustossa vaikuttaminen Keravalla ja Järvenpäässä

Sosiaali- ja terveyshallintotiede
pro gradu –tutkielma 2019

VAASA 2019

SISÄLLYS

	sivu
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	3
LYHENTEET	4
1. JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen tausta	7
1.2. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset	9
2. YKSILÖN OSALLISUUS YHTEISKUNNASSA	12
2.1. Osallisuus teoreettisena käsitteenä	12
2.2. Osallistuminen ja demokratia	16
2.3. Nuorten osallisuus	19
2.4. Osallisuuden portaat	21
3. VAIKUTTAMISTA OSALLISUUDEN KAUTTA	26
3.1. Nuorten vaikuttaminen	26
3.2. Nuorisovaltuusto nuorten vaikuttamisympäristönä	29
3.3. Synteesi nuorten vaikuttavasta osallisuudesta	33
4. TUTKIMUKSEN MENETELMÄ, AINEISTO JA TOTEUTTAMINEN	34
4.1. Laadullinen tutkimus tutkimusmenetelmänä	34
4.2. Tutkimuksen toimintaympäristön esittely	35
4.3. Tutkimuksen toteuttaminen	36
4.4. Tutkimuksen sisällönanalyysi	39
5. TUTKIMUSTULOKSET	43
5.1. Osallisuutta vuorovaikutuksen kautta	43
5.2. Nuorisovaltuutetut vaikuttajina kohdekunnissa	45
5.3. Nuorten vaikuttamismahdollisuuksia lisääviä ja vähentäviä tekijöitä	48
5.4. Nuoret yhteiskunnallisessa ”koulussa”	53
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	55
6.1. Tulosten tarkastelua	55

6.2. Johtopäätökset	58
6.3. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	60
6.4. Pohdinta ja jatkotutkimusaihe	61
LÄHDELUETTELO	63
LIITTEET	75
LIITE 1. Tutkimustiedote	75
LIITE 2. Kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta	77
LIITE 3. Nuorten parihaastattelun haastattelurunko	79
LIITE 4. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden haastattelurunko	81
LIITE 5. Hartin malli osallisuuden tikkaista	83

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Erilaiset demokratiamuodot ja niiden suhde nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin	18
Kuvio 2.	Osallisuuden portaat	22
Kuvio 3.	Osallisuuden tikkaat	25
Taulukko 1.	Esimerkki luottamushenkilöiden ja työntekijöiden haastatteluaineiston sisällönanalyysistä	42

LYHENTEET

Nuva ry. Suomen Nuorisovaltuustojen liitto

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen yksikkö**

Tekijä:	Kirsi Kanerva-Poranen	
Pro gradu -tutkielma:	Nuorten osallisuus: Nuorisovaltuustossa vaikuttaminen Keravalla ja Järvenpäässä	
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri	
Oppiaine:	Sosiaali- ja terveyshallintotiede	
Työn ohjaaja:	Pirkko Vartiainen	
Valmistumisvuosi:	2019	Sivumäärä: 83

TIIVISTELMÄ:

Tutkimuksen tarkoituksena on löytää nuorten osallisuutta tukevia rakenteita ja toisaalta tunnistaa nuorten vaikuttamistyön esteitä, jotta tulevaisuudessa nuorten vaikuttaminen kunnissa ja nuorisovaltuustossa helpottuisi. Kun nuorisovaltuutettujen kokemus nuorisovaltuuston toiminnasta ja omista vaikuttamismahdollisuuksista tuodaan näkyväksi, myös kohdekaupunkien päättäjien ja viranhaltijoiden on helpompi tulevaisuudessa tukea nuorten toimintaa ja samalla ennaltaehkäistä nuorten lisääntyvää syrjäytymiskehitystä.

Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Mitä nuorten osallisuus ja vaikuttaminen tarkoittavat kuntatasolla? 2) Miten nuorisovaltuuston osallisuus toteutuu kahdessa kohdekunnassa? 3) Miten nuoret kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa nuorisovaltuustossa? Tutkimukseni keskeisimmät käsitteet ovat osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen.

Valitsin tutkimusotteeksi laadullisen tutkimuksen, jossa aineiston analyysimenetelmänä on teoriaohjaava sisällönanalyysi.

Tarkastelen nuorisovaltuustojen toimintaan kahdessa Keski-Uudenmaan kaupungissa. Kartoitan teemahaastattelujen avulla nuorten omia kokemuksia osallisuudesta ja nuorten kokemuksia vaikuttamisesta. Nuorten lisäksi haastattelen nuorisotyöntekijöitä ja luottamushenkilöitä.

Tutkimustulosten perusteella osallisuus nähdään vuorovaikutuksellisenä toimintana. Nuorten osallisuus tarkoittaa kuntatasolla sitä, että nuori kokee itsensä hyväksytyksi jossakin yhteisössä. Nuoren osallisuus toteutuu aina vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin.

Tutkimustulosten mukaan nuorisovaltuuston osallisuus toteutuu kohdekunnissa vaikuttamisen kautta. Nuorisovaltuusto on heille vaikuttamisen väylä, jonka kautta he voivat vaikuttaa nuoria kiinnostaviin asioihin. Tutkimustuloksista nousi esille myös vaikuttamistyön haasteita. Nuoret kokivat, että heidät otettiin liian myöhään päätöksentekoprosessiin.

AVAINSANAT: osallisuus, osallistuminen, vaikuttaminen, nuoret

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Julkinen hallinto on murroksessa. Julkisen hallinnon rooli on kunnissa muuttunut radikaalisti viime vuosikymmenien aikana. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö suomalaisessa yhteiskunnassa haastaa kunnallisen päätöksenteon. Tieto siirtyy digitaalisessa ajassa hyvin nopeasti eteenpäin, ja kuntalaiset vaativat yhä avoimempaa toimintakulttuuria julkishallinnon toimijoille. Näihin haasteisiin Valtiovarainministeriö (2017) vastaa tänä päivänä avoimen hallinnon toimintaohjelmalla, jonka avulla edistetään kansalaisten osallisuutta. Toimintaohjelman avulla halutaan vahvistaa kansalaisten mahdollisuuksia osallistua julkisen hallinnon päätöksentekoon. Jotta osallisuus voi toteutua, tuetaan erilaisten osallisuusmuotojen, (työpajat, tapahtumat, sähköiset palvelut) käyttöä. Eri osallisuusmuotojen avulla saadaan kansalaisten ideat ja innovaatiot käyttöön yhteiseksi hyväksi.

Oma mielenkiintoni kohdistuu sekä nuorten osallisuuteen kunnissa että nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin. Kunnissa kansallisia politiikkaohjauksen linjauksia nuoriin liittyen tehdään esimerkiksi hyvinvointisuunnitelmien, lapsi- ja nuorisopoliittisten strategioiden sekä osallisuus- ja yhteisöllisyysmallien avulla (Kallio & Bäcklund 2012: 248). Kiinnostukseni pohjautuu kokemuksiini erityisesti yhteisöllisyys- ja nuorisostrategiatyöstä, jota sain olla tekemässä luottamushenkilönä vuosina 2013–2017. Kuntien strategiatyössä nuoret halutaan useimmiten muistaa, mutta käytännöt nuorten osallisuuden lisäämiseksi vaihtelevat.

Lainsäädäntö on tullut avuksi nuorten tasavertaisen osallisuuden vahvistamiseksi. Vuoden 2006 nuorisolaki sai aikaan muutoksia nuorten kuulemisen lisäämisessä ja osallisuuden kehittämisessä. Vuoden 2007 lain voimaantulon jälkeen tutkimustyötä nuorista on lisätty ja erilaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia nuorille on kehitetty. Nuoret ovat päässeet vaikuttamaan yhä enemmän erilaisiin nuorten parlamentteihin, oppilaskuntiin ja nuorisovaltuustoihin. Nuoret on huomioitu tutkimuksissa yhä enemmän voimavarana ja samalla myös tärkeänä vaikuttajaryhmänä. (Ailasmaa, Haapa-aho, Hirvonen, Jokinen,

Korpi, Lehto, Lumio, Riihinen, Sipilä, Tolonen & Vienovirta 2013: 67; Gellin, Gretschel, Matthies, Nivala, Oranen, Sutinen & Tasanko 2012: 171.)

Kuntalaki (410/2015) ja uudistettu nuorisolaki (1285/2016) velvoittavat kuntia yhä vahvemmin luomaan nuorille mahdollisuuksia vaikuttamiseen. Lainsäädäntö jättää kuitenkin määrittelemättä tarkemmin toimintojen sisällön. Jokainen kunta määrittelee nuorten osallisuuden nuorisovaltuustojen kautta omilla ohjeillaan. Gretschel (2007: 114–115) on tutkinut Raahen ja Kajaanin nuorisovaltuustojen toimintaa ja todennut, että toimivien nuorisovaltuustojen luominen on haastavaa. Gretschelin havainto on ollut varmasti oikea, sillä vuonna 2016 Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisovaltuustojen liitto kirjoittivat ohjekirjasen kunnille nuorisovaltuuston perustamista varten. Ohjekirjasen valmistamista siivitti myös edellä mainittu uusi kuntalaki.

Valtioneuvosto linjasi päätöksellään lokakuussa vuonna 2017 kuntien tueksi toimia, jotka edistävät hallituksen ohjelman mukaisesti nuorten kasvu- ja elinoloja. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2017–2019 on yksi konkreettinen keino. Toimintaohjelman tavoitteina on esimerkiksi lisätä sähköisten demokratiapalveluiden käyttämistä ja hankkia lisää ajankohtaista tutkimustietoa nuorten vaikuttamismahdollisuuksista nuorten itsensä kokemana. Toimenpiteiden avulla halutaan myös lisätä nuorten todellisia vaikuttamismahdollisuuksia kuntien päätöksentekoprosesseissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: 2, 13, 14.)

Valtakunnallisten säädösten lisäksi nuorten osallisuuden vahvistamista tukevat kansainväliset sopimukset ja asiakirjat. Yhdistyneiden Kansakuntien (Unicef 2018) Lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artiklan mukaan lapset ja nuoret on otettava mukaan heitä koskevaan päätöksentekoon. Lapsen oikeuksien sopimusta pidettiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 niin merkittävänä, että se hyväksyttiin ja ratifioitiin useassa maassa samanaikaisesti. Suomalaisten nuorten osallisuutta tukee myös syksyllä vuonna 2018 hyväksytty EU:n uusi nuorisostrategia. Strategian avulla halutaan jatkaa EU:n nuorisopoliittista yhteistyötä lisäämällä nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ja vähentämällä sosiaalista syrjäytymistä. (Council of the European Union 2018.)

Nuorten osallisuuden vahvistaminen on tärkeää, jotta nuori sukupolvi ei ajautuisi yhä epätasa-arvoisempaan asemaan yhteiskunnassa. Euroopan tasolla 29 prosenttia 16–29-vuotiaista nuorista elää köyhyys- ja syrjäytymisuhan alla. Sosiaalinen syrjäytyminen on todellinen uhka. (Euroopan Komissio 2018: 1–2.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 Suomessa 20–24-vuotiaita *neet*-nuoria (neither in employment nor in education or training) oli 11,8 %. Kolme vuotta aiemmin *neet*-nuorten määrä oli yli 18 %. Tuona aikana hallituksen nuoriso- ja koulutustakuun toimenpiteet olivat ehtineet vaikuttaa erityisesti nuorten miesten tilanteeseen. (Liiten 2019)

Oma tutkimukseni on ajankohtainen monella tasolla. Jotta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten huono-osaisuus ei lisääntyisi, nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia kannattaa tutkia. Kansantaloudelliset ja inhimilliset vaikutukset ovat merkittäviä mahdollisen syrjäytymisen seurauksena.

1.2. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on löytää nuorten osallisuutta tukevia rakenteita ja toisaalta tunnistaa nuorten vaikuttamistyön esteitä, jotta tulevaisuudessa nuorten vaikuttaminen kunnissa ja nuorisovaltuustossa helpottuisi. Kun nuorisovaltuutettujen kokemus nuorisovaltuuston toiminnasta ja omista vaikuttamismahdollisuuksista tuodaan näkyväksi, myös kohdekaupunkien päättäjien ja viranhaltijoiden on helpompi tulevaisuudessa tukea nuorten toimintaa ja samalla ennaltaehkäistä nuorten lisääntyvää syrjäytymiskehitystä. Odotan myös löytäväni selkeitä kehittämissuhteita nuorisovaltuutettujen osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi.

Kohdennan tarkasteluni nuorisovaltuustojen toimintaan kahdessa Keski-Uudenmaan kaupungissa, Keravalla ja Järvenpäässä. Olen valinnut kaupungit, koska ne ovat hyvin samankaltaisia asukasluvultaan ja hallinnolliselta rakenteeltaan. Myös nuorisovaltuustot ovat kaupungeissa lähes yhtä suuret.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Mitä nuorten osallisuus ja vaikuttaminen tarkoittavat kuntatasolla?
- 2) Miten nuorisovaltuuston osallisuus toteutuu kahdessa kohdekunnassa?
- 3) Miten nuoret kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa nuorisovaltuustossa?

Tutkimukseni ensimmäinen kysymys on pääkysymys, johon haen vastauksia teoreettisen viitekehyksen kautta. Teorian avulla tarkennan osallisuuden ja vaikuttamisen käsitteitä ja niihin läheisessä sidoksissa olevaa lähikäsitettä *osallistuminen*. Tarkastelen myös julkishallinnon ja syrjäytymisen käsitteitä ja erilaisia demokratiamuotoja, jotka auttavat ymmärtämään nuorisovaltuustoa nuorten osallisuutta vahvistavana rakenteena.

Toiseen ja kolmanteen kysymykseen etsin vastauksia haastattelujen avulla. Tutkimuksen empiirisessä osuudessa tarkastelen nuorisovaltuustojen toimintaa. Kartoitan teema-haastattelujen avulla nuorten omia kokemuksia osallisuudesta ja nuorisovaltuutettujen mahdollisuudesta vaikuttaa. Nuorten lisäksi haastattelen nuorisotyöntekijöitä, jotta saan nuorisovaltuuston toimintaan syvyyttä. Koska nuorisovaltuuston toiminta on vahvasti sidoksissa kunnan päätöksentekoon, haastattelen myös luottamushenkilöitä. Erityisesti toiseen kysymykseen toivon löytäväni vastauksia työntekijöiden ja luottamushenkilöiden haastatteluista. Tutkimusasetelmani vastaa osittain tutkijoiden Augsburgin, Collis ja Gecker (2017: 19) toiveeseen saada lisää tietoa nuorisovaltuustojen kanssa toimivista sidosryhmistä.

Valitsin tutkimusotteeksi laadullisen tutkimuksen, jossa aineiston analyysimenetelmänä on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen avulla on mahdollista keskittyä tarkastelemaan tutkimukseen kohteena olevia ilmiöitä ja antaa tilaa haastateltavien näkemyksille tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukseni toisessa ja kolmannessa luvussa tarkastelen osallisuuden ja vaikuttamisen teoriaa. Teoriaosan jäsentelen teemojen mukaisessa järjestyksessä. Neljännessä luvussa tarkennan metodologisia valintojani. Viidennessä luvussa esittelen tutkimustuloksia aineiston analyysin perusteella. Vastaan

samalla tutkimuskysymyksiini. Viimeisessä luvussa pohdin tutkimukseni tuloksia suhteessa teoreettiseen viitekehykseeni ja esittelen jatkotutkimusideani.

2. YKSILÖN OSALLISUUS YHTEISKUNNASSA

Luvussa kaksi esittelen osallisuutta teoreettisena pääkäsitteenä. Tarkastelunäkökulmani painottuu yksilön kokemaan osallisuuteen. Kuvaan osallisuutta tarkemmin nuoruuden ikävaiheessa, mikä liittyy tutkimukseni kontekstiin. Jotta osallisuutta pystyy monimuotoisena käsitteenä ymmärtämään, määrittelen osallisuuden lähikäsitteen osallistuminen ja osattomuuteen liittyvän syrjäytymisen käsitteen.

Osallistaminen liittyy myös vahvasti osallisuuden lähikäsitteisiin. Osallistamisessa osallistumisen tarve syntyy yksilön ulkopuolelta. Osallistamisella kannustetaan yksilöitä osallisuuden kokemuksiin. (Särkelä-Kukko 2014: 35.) Osallistamisen ilmiön jätän tutkimuksessani tarkemmin kuvaamatta. Koska osallisuus yhteiskunnassa ilmenee niin monella tavoin, saattaa osallistamista kuitenkin tapahtua teoreettisen viitekehäkseni sisällä. Koska tutkimukseni kohdistuu kuntatasolle ja nuorisovaltuuston toimintaan, osallistuva demokratia ja deliberatiivinen demokratia nivoutuvat myös läheisesti osallisuuden ilmentymismuotona.

2.1. Osallisuus teoreettisena käsitteenä

Osallisuudella tarkoitan tässä tutkimuksessa kuulumista johonkin yhteisöön, jolla on sama tavoite ja vahva motivaatio tavoitteen toteuttamiseksi. Yhteenkuuluvuuden kautta myös yksilöiden hyvinvointi lisääntyy. Osallistuminen on osa osallisuutta. Osallistuesaan yksilö toimii vapaaehtoisuuden kautta. (ks. esim. Anttiroiko 2007: 249; Rouvinen-Wilenius 2014: 54.)

Kansainvälisissä lähteissä osallisuudesta käytetään useita ilmaisuja: participation, involvement, inclusion, citizen engagement, co-production (Rouvinen-Wilenius 2014: 53). Jokainen käsite kuvaa osallisuutta omalla vivahteellaan. Olen käyttänyt tutkimuksessani kansainvälisiä lähteitä etsiessäni ilmaisua involvement, participation ja erityisesti nuorten osallisuuden yhteydessä youth participation. Koska englanninkielinen termi participation voidaan kääntää sekä osallisuudeksi että osallistumiseksi, se häiritsee jon-

kin verran käsitteen teoreettista tarkastelua. Suomenkielessä osallistuminen tarkoittaa selkeästi aktiivista toimintaa.

Raivion ja Karjalaisen (2013: 15) mukaan osallisuutta voidaan hyvin kuvata prosessina, jolloin eri ikävaiheiden osallisuuden aste voi vaihdella toimintakyvyn ja ympäristön luomien mahdollisuuksien kautta. Joissakin ikävaiheissa ollaan aktiivisempia kuin toisissa. Amerikkalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että esimerkiksi nuoret (10–19-vuotiaat) osallistuvat hyvin motivoituneina järjestettyihin toimintoihin (Mahoney, Harris & Eccles 2006: 1, 5). Suomessa kaikkein aktiivisimpia ovat 10–14-vuotiaat. Heistä noin 60 prosenttia kuuluu johonkin järjestöön tai ryhmään (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017).

Reimer (2004: 89–90) vahvistaa Raivion ja Karjalaisen näkemystä ajan, paikan ja ympäristön merkitystä osallisuuteen vahvasti liittyvissä sosiaalisissa suhteissa. Reimer (2004: 88–90) kannustaakin yhteisöllisten suhteiden ylläpitämiseksi sosiaalisten verkostojen luomista ja konkreettisia kohtaamisia. Kun omia tunteita on mahdollista jakaa yhteisön jäsenten kanssa, osallisuuden kokemus vahvistuu yhteisöllisyyden kautta. (Särkelä-Kukko 2014: 41.) Rouvinen-Wilenis (2014: 52–54) painottaa osaltaan sosiaalisen osallisuuden vaikutusta yksilöiden yhdenvertaisiin oikeuksiin ja mahdollisuuksiin yhteiskunnassa. Kun yksilöt ovat sosiaalisesti osallisia, heillä on mahdollisuus olla mukana taloudellisissa, poliittisissa ja kulttuurisissa merkityksessä vahvemmin osana yhteiskunnallisia instituutioita. Särkelä-Kukko (2014:40) lisää sosiaalisiin suhteisiin sosiaalisen esteettömyyden - silloin kaikilla yksilöillä olisi tasavertainen mahdollisuus toimia yhteiskunnassa riippumatta iästä, sukupuolesta tai terveydentilasta.

Jatkan osallisuuden määrittelemistä suhteessa muihin ympärillä oleviin ihmisiin. Vaikka sosiologi Allardtin ihmisen perustarpeiden määrittely on jo lähes 50 vuotta vanha ja länsimainen elinympäristö on monelta osin muuttunut ajassa, käytetään hänen perustarpeiden jaotteluaan monessa osallisuustutkimuksessa ja asiantuntija-artikkelissa (ks. Raivio & Karjalainen 2013, 16; Erola, Lahtinen & Wass 2017: 7; Kiilakoski 2012: 17.) Allardtin (1976: 38) mukaan elintason (having), yhteisyysuhteiden (loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (being) ovat välttämättömiä ihmisen hyvinvoinnille. Olemassa-

oloon (being) liittyy vahvasti osallisuus siten, että ihmisen hyvinvointia lisää kuuluminen johonkin yhteisöön. (ks. Rouvinen-Wilenius 2014: 54.) Yksilön olemassaoloa ja itsensä toteuttamista helpottaa toisten antama arvonnanto ja kunnioitus. Kun yksilö kokee olevansa hyväksytty muiden silmissä, hänen on helpompi toimia. Aktiivinen toiminta tuo yksilölle lisää sisältöä elämään ja estää samalla välinpitämättömyyden lisääntymistä. (Allardt 1976: 38, 48.)

Mahoney, Harris ja Eccles (2006: 1, 5, 6) ovat tutkineet myös todella aktiivisia nuoria ja aktiivisen toiminnan vaikutuksia nuorten hyvinvointiin. Vaikka nuoret olivat osallistuneet viikoittain useisiin harrastuksiin, tutkimuksissa havaittiin osallistumisen korreloivan myönteisesti nuorten kokemaan hyvinvointiin.

Olemassaolon kokemusta kuvataan myös sosiaalisena osallisuutena (Leemann & Hämäläinen 2016: 589). Rouvinen-Wilenius (2014: 51) painottaa sosiaalisessa osallisuudessa yksilön yhteenkuuluvuuden tunneperustaa. Yksilön tunneperäinen kokemus osallisuudesta lisääntyy aktiivisen toiminnan kautta suhteessa muihin ihmisiin. Vastaavasti osattomuuden tunne lisääntyy, kun asioiden sisältöihin ja kulkuun ei pysty konkreettisesti vaikuttamaan. Samalla Allardtin määrittelemät ihmisen perustarpeet järkkyvät. Osattomuuden kokemus määrittellään myös syrjäytymisenä. Siihen kuinka iso merkitys osallisuudella on loppupelissä ihmisen hyvinvoinnin kannalta, ei ole löytynyt vielä selkeitä vastauksia. Useat tutkijat ovat kuitenkin vahvasti sitä mieltä, että osallisuus ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä yhteiskunnallista syrjäytymistä vastaan (Raivio & Karjalainen 2013: 16–17; Alila, Gröhn, Keso & Volk 2011: 13, 14). Osattomuuteen ja syrjäytymiseen liittyy vahvasti vallankäyttö. Valtaa käyttämällä ihmiset voidaan jakaa niihin, jotka ovat osallisina, ja niihin, jotka ovat syrjäytyneitä (Raivio & Karjalainen 2013: 15).

Reimer (2004: 76) määrittelee sosiaalisen osallisuuden (social inclusion) sosiaalisten suhteiden kautta neljään osa-alueeseen: markkinasuhteisiin, byrokraattisiin suhteisiin, assosiatiiivisiin suhteisiin ja yhteisöllisiin suhteisiin. Markkinasuhteissa vaihdetaan palveluita, varallisuutta, koulutusta, tavaroita ja työtä. Byrokraattisiin suhteisiin liittyy valanjakoa. Byrokraattiset suhteet toimivat parhaiten vakaisissa ja ennakoitavissa olosuh-

teissa. Byrokraattisiin suhteisiin liittyy oikeuksia ja velvollisuuksia. Muodollinen toimintatapa on käytännössä jäykkä toimintamalli yksilöiden välisissä suhteissa.

Assosiativisten suhteiden perustana on yhteenkuuluvuus jossakin yhteisössä, jolla on sama tavoite ja vahva motivaatio tavoitteen toteuttamiseksi. Assosiativiset suhteet näyttyvät joustavina ja spontaaneina. Näitä suhteita muodostuu yhdistyksissä, kerhoissa ja erilaisissa järjestäytyneissä yhteisöissä. Yhteisölliset suhteet perustuvat jaettuun identiteettiin, johon liittyy vahvasti identiteetin luomat oikeudet ja velvollisuudet. Luottamus ja vastavuoroisuus ovat vahvasti läsnä. Näitä suhteita rakentuu esimerkiksi perheissä ja ystävien keskuudessa. (Reimer 2004: 78–81; Leemann & Hämäläinen 2016: 589.) Sosiaaliset suhteet voivat ylittää verkoissa myös etnisiä ja uskonnollisia rajoja, jolloin suvaitsevaisuus lisääntyy ja sitä kautta myös turvallisuus kasvaa (Alila ym. 2011: 13). Jotta yhteisöllisiä suhteita pystyy ylläpitämään ja luomaan, tarvitaan yhteinen kieli tai kommunikaatiotapa, jolla tulee ymmärretyksi.

Osallisuutta voidaan tarkastella myös yhteiskunnallisten indikaattoreiden avulla, jotka kuvaavat jotain olennaista piirrettä kuvauskohteesta. Indikaattoreiden avulla tiivistetään ja etsitään avaintietoa. Ne ovat yleensä herkkiä reagoimaan yhteiskunnan muutoksiin, ja niiden avulla voidaan arvioida myös tulevaa kehityksen suuntaa. (Alila ym. 2011: 9, 14.) Työttömyystilastot antavat ajankohtaisen näkymän osallisuudesta työelämässä. Kyseisen aiheen tilastoja saa Tilastokeskuksen ja Työ- ja elinkeinoministeriön kautta. Koulutuksen ulkopuolelle jääneistä nuorista löytyy tietoa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämästä Sotkanetistä. Lastensuojelun ja THL:n tilastot huostaan otetuista lapsista ja nuorista kertovat puolestaan karua kieltä osattomuudesta. Kansalaisbarometri on laaja, koko kansan pulssilla oleva mittari, jonka kautta löytyy tietoa esimerkiksi vaikuttamismahdollisuuksista, yksinäisyydestä, luottamuksesta ja oikeudenmukaisuudesta. Kun tarkastelun kohteeksi valitaan nuoret, Nuorisobarometri on vuosittain ilmestyvä julkaisu, josta löytyy seurantatietoa 15–29-vuotiaiden nuorten arvoista ja asenteista (Tuure, Tenojoki, Pekkarinen & Myllyniemi 2019: 6, 7).

Yhteiskunnalliset indikaattorit antavat tietoa esimerkiksi osallisuuden ilmiöstä, mutta löytyisikö osallisuuden kokemukselle tai tunteelle omia mittareita? Gretschel (2002a:

50) on pohtinut edellä mainittua kysymystä artikkelissaan. Hänen mukaansa osallisuuden tunnetta kuvaisi hyvin voimaantuminen, johon liittyy myös tunne yksilön kyvykkyydestä. Kun oman toiminnan kokee merkitykselliseksi ja arvostaa itseään, voi saavuttaa tilan, jossa yksilö kertoo omaa vahvaa tarinaansa.

Useimmiten tarinaa luodaan yhdessä muiden kanssa. Osallisuudella saavutetaan vahva me-tunne. Silloin yksilö tuntee kuuluvansa vahvasti johonkin ryhmään ja olevansa osa ryhmän identiteettiä (Taskinen 2017: 36). Toisaalta yksilö voi tuntea kuuluvansa johonkin pieneen ryhmään ja samanaikaisesti kokea sosiaalista syrjäytyneisyyttä isommasta joukosta. Näin voi tapahtua esimerkiksi nuorilla kouluissa, kun he ryhmittyvät klikkeihin (tiivisiin kuppikuntiin) tai omiin porukoihin. (Reimer 2004: 76–77.) Sosiaalista syrjäytymistä tapahtuu herkemmin yhteisöissä, joissa vuorovaikutus toisiin ihmisiin on vähäistä, luottamus on heikkoa ja yksilöllä on omia haasteita identiteettinsä kanssa (Reimer 2004: 81). Järvikoski (2013: 40) kuvaa myös sosiaalista syrjäytymistä elämänhallinnan ja vuorovaikutuksen ongelmiin liittyvänä prosessina.

2.2. Osallistuminen ja demokratia

Osallistuminen määritellään yhtenä tapana ilmentää osallisuutta. Osallistuminen voidaan kuvata käsitteenä aktiivisena ja vapaaehtoisena toimintana, ja sitä voi toteuttaa eri tasoilla, silloin tällöin tai usein. Osallistujalla on yleensä myös omaehtoinen tarve osallistua. (Anttiroiko, Haveri, Karhu, Ryyänen & Siitonen 2007: 249; Särkelä-Kukko 2014: 34–35.) Siisiäisen (2010:13) käsitys osallisuudesta on hyvin samankaltainen; hän kuvaa osallistumista yksilön itsensä generoimaksi toiminnaksi.

Yksilön ja kuntalaisten osallistuminen vahvistui Suomessa 1980-luvulla, jolloin kuntalaiset otettiin yhä vahvemmin mukaan asuin ympäristön kehittämiseen ja yhdyskuntasuunnitteluun. Osallistumista tukivat lainsäädäntöuudistukset kuntalaissa sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa. (Anttiroikko ym. 2007: 243.) Valtionhallinnossa ja kunnissa jatkui 1990-luvulla osallistumista lisäävä toiminta erilaisten hankkeiden kautta. Eduskunnallisen demokratian avulla haluttiin lisätä osallisuutta. Passiivinen kuntalainen ja palveluiden käyttäjä otettiin mukaan aktiiviseksi osallistujaksi. (Jäppinen 2017: 235–

236; Nivala & Ryynänen 2013: 11–12.) Vahvan ponnahtuslaudan osallisuudelle antoi myös perustuslaki vuodelta 1999, joka selkeästi määrittelee julkisen vallan tehtävän suhteessa yksilön vaikuttamisoikeuksiin.

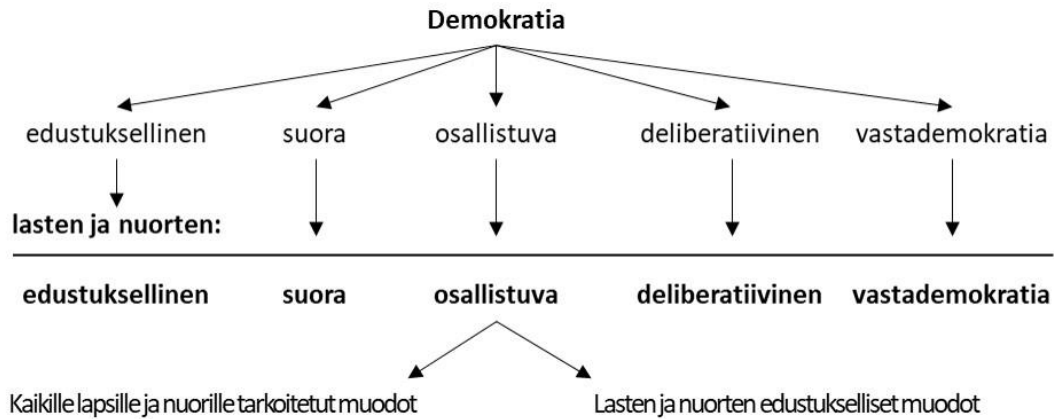
”Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.” (Perustuslaki 731/1999: 14 §)

Moderniin demokratiakäsitykseen liittyy edustuksellisuuden periaate. Kansalaiset voivat vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon edustuksellisen vaalijärjestelmän avulla. Säännöllisesti toistuvissa vaaleissa kansalaiset voivat äänestää edustajia säättämään lakeja sekä ylläpitämään demokraattista valtiomuotoa. Oikeusministeriön julkaisussa Maija Setälä kuitenkin toteaa, että kansalaisilla on demokratiaa kohtaan vaihtelevia odotuksia. (Oikeusministeriö 2006: 1, 7.) Vaikka demokratiassa on vahva pyrkimys kansalaisten osallistumiseen, osallistuvan demokratian teoria haastaa yhdessä deliberatiivisen demokratian teorian kanssa modernin demokratiakäsityksen. Deliberatiivisessa demokratiassa korostuu keskustelu ja vuorovaikutuksellinen toiminta muiden ihmisten kanssa. Keskustelun avulla perustellaan omia näkemyksiä vahvoilla argumenteilla ilman valtaa ja voimaa. Keskustelu on usein julkista ja tavoitteena on saada kuulijat ymmärtämään keskustelun sisältö. (Eskelinen ym. 2012: 44, 76; ks. myös Cammaerts ym. 2016, 27.) Raisio ja Vartiainen (2011: 16) muistuttavat, että tunteilla on keskeinen rooli deliberatiivisessa vuoropuhelussa. Ihmisten käsitykset muuttuvat prosessimaisesti eri tunteiden kautta esimerkiksi kansalaismielipiteen muodostamisessa. Jotta deliberatiivinen toimintatapa koettaisiin oikeudenmukaisena ja hyväksyttävänä, tarvitaan myös reiluja sääntöjä (Boldt 2017: 14).

Eriyisesti osallistuva demokratiakäsitys painottaa kansalaisten oikeutta tehdä itseään koskevat päätökset itsenäisesti. Osallistuvassa demokratiassa ihmisille halutaan myös antaa yhä enemmän vastuuta paikallisella tasolla eli ihmisen omassa lähiympäristössä. Jotta osallistuvan demokratian voi sanoa toimivan, kansalaisille tulisi luoda riittävät valmiudet käyttää omia taitojaan. (Jäntti, Airaksinen & Haveri 2017: 38–39; ks. myös Boldt 2017: 7, 8.)

Osallistuva demokratia on myös keino vastata kunnan palveluiden uudelleenorganisointiin. Kun kuntalaisten osallisuutta lisätään esimerkiksi asiakasraatien, kokemusasiantuntijoiden ja vaikuttajaryhmien (vanhus-, vammais- ja nuorisoneuvosto) avulla, yhdenvertaisuus voi lisääntyä. (Leemann & Hämäläinen 2016: 586; ks. myös Anttiroiko ym. 2007: 244.) Myös päätöksenteon laatu paranee laajemman osallisuuden kautta (Jäntti ym. 2017: 39).

Nuorisovaltuusto on selkeästi yksi osallistuvan demokratian muoto (Gretschel ym. 2014: 24). Kerron nuorisovaltuuston toiminnasta tarkemmin luvussa 3.2. Kiilakoski ym. toteaa (2012b: 251), että nuorten tulisi voida käyttää useita demokratian muotoja: osallistuvaa, suoraa, edustuksellista, deliberatiivista ja vastademokratiaa. Alla olevassa kuviossa 3. demokratiamuodot on kuvattu lineaarisesti osallisuuden asteina. Kuvio ilmentää osallistuvan demokratian vahvaa osuutta nuorten vaikuttamistyössä.

Kuvio 1. Erilaiset demokratiamuodot ja niiden suhde nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin. (Eskelinen ym. 2012: 41.)

Eskelisen ym. (2012: 58) mukaan osallistuva demokratia antaa kansalaisille mahdollisuuden osallistua itseään koskeviin demokraattisiin suunnitteluprosesseihin yhä avoimemmin ja näkyvämmiin. Valta ei heidän tulkintansa mukaan ole osallistuvassa demo-

kratiassa ainoastaan ammattipoliitikoilla tai muilla yhteiskunnallisen valtaeliitin lobbareilla.

Posthumanistinen ajattelu on tuore tapa ymmärtää osallistumista. Posthumanistinen ajattelu nivoo yhteen osallistumisen ja osallisuuden, jolloin toiminta ei ole vain yksilön ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa vaan toiminta voidaan nähdä osallistumisena laajempaan kokonaisuuteen, koko maailmaan. Esimerkkinä esitellään Ravintolapäivä-tapahtuma, jossa ihmiset voivat kollektiivisesti osallistua ja olla osana ympäröivää todellisuutta. (Bäcklund, Häkli & Schulman 2017: 9.) Edellä mainittu tapahtuma järjestetään vuosittain samanaikaisesti useassa eri maassa.

2.3. Nuorten osallisuus

Jotta nuori voi aidosti tuntea osallisuutta, hänet tulisi kohdata omana itsenään ja arvokkaana yksilönä osana ympärillä olevaa yhteisöä, esimerkiksi perheessä tai jossakin nuorille tärkeässä ryhmässä. Turvallisessa ryhmässä nuori voi myös ilmentää omaa identiteettiään ilman pelkoa. Kun nuori on osallinen ryhmässä, hänellä on mahdollisuus toimia ja tuoda esille omia mielipiteitään. Osallisuuden oikeutus tuo mukanaan myös velvollisuuksia. Osallisena nuoren velvollisuus on kantaa huolta yhteisestä toiminnasta. Nuorta ei voi jättää yksin vastuun kanssa, vaan yhteisön aikuisten läsnäolo ja tuki on välttämätöntä. (Kiilakoski 2007: 13–14.) Parhaimmillaan nuoret kokevat saavansa osallisuuden kautta ystäviä, nautintoa, jännitystä ja haasteita (Mahoney, Harris & Eccles 2006: 1, 5).

Vuonna 2014 julkaistiin nuorisotutkimus, jonka mukaan nuorten osallistumista tukevaa kulttuuria kehitettäessä tulisi huomioida tasapuolisesti osallistuvan ja deliberatiivisen demokratian ja suoran ja vastademokratian muodot. Nuorisotutkimus tehtiin Euroopassa keräämällä hyviä nuorten osallistumista lisääviä kokemuksia 22 maasta. Nuorisotutkimus esittelee 16 demokratiamuotojen käytännön suositusta kaikkiin EU-maihin. (Gretschel ym. 2014: 2, 5.) Olen poiminut tutkimuksen suosituksista seuraavat kuusi kohtaa, jotka liittyvät nuorten osallisuuden lisäämiseen. Suositusten yhteydessä olen tuonut esille muiden tutkijoiden näkemyksiä.

1) Paikallisia nuorisoneuvostoja (nuorisovaltuustoja) ja muita nuorten osallisuutta lisääviä parlamentteja suositellaan nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Nuorilla on mahdollisuus oppia niiden kautta vaikuttamisesta ja demokratiasta. Jotta nuorten mahdollisuudet osallistumiseen kuntatasolla voisivat kasvaa, tarvitaan myös kunnan kaikkien toimijoiden välistä laaja-alaista yhteistyötä: kodin ja koulun välillä, kaikkien kunnan toimialasektoreiden ja poliittisten päättäjien välillä. Tämä tarkoittaisi aikuisten omien asenteiden muuttamista yhä enemmän lapsi- ja nuorisoystävällisemmäksi. Samalla huomioitaisiin kaikkien nuorten mahdollisuudet osallistua huolimatta heidän mahdollisista heikoistakin taloudellisista lähtökohdistaan. (Gretschel ym. 2014: 7; ks. Checkoway 2011: 342.) Erola, Lahtinen ja Wass (2017:1) näkevät myös ”it takes a village” -lähestymistavan vahvistavan osallisuutta.

2) Yhteisölliseen suunnitteluun tulisi ottaa yhä enemmän lapsia ja nuoria mukaan. Nuorilta voidaan oppia uusia innovatiivisia osallisuuden muotoja. Apuna tulisi käyttää uusia välineitä, kuten esimerkiksi digitaalista mediaa. Myös sosiaalisen median käyttämistä olisi lisättävä osallistumisen edistämiseksi. Osallistumista vahvistaisi myös esimerkiksi blogit, virtuaalinen maailma ja muut internetin alustat. (Gretschel ym. 2014: 8, 10.) Kallio ja Bäcklund (2012: 253) kirjoittavat myös verkkoympäristöjen merkityksestä nuorten kuulemiselle ja osallistamiselle.

3) Osallisuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutusta täytyisi arvioida säännöllisesti. Palauteprosessien tulisi olla sujuvia nuorten kanssa, jotta jatkuva vuoropuhelu voisi toimia. (Gretschel ym. 2014: 8.)

4) Virkamiehiä tulisi kouluttaa käyttämään erityisesti nuorille suunnattuja deliberatiivisen osallisuuden keinoja. (Gretschel ym. 2014: 9.) Ailasmaa ym. (2013:71) näkevät myös nuorten osallisuuden lisääntyvän kunnassa, jos viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden arvomaailma ja ajattelutapa tukevat nuorten kykyä vaikuttaa.

5) Päätöksenteko tulisi saada lähemmäksi nuoria. Koska nuoret ovat usein avoimen kriittisiä, poliittisten päättäjien täytyisi lisätä avoimuutta toimissaan, jotta luottamus heitä kohtaan lisääntyisi. (Gretschel ym. 2014: 9–10.)

6) Jotta nuorten ääni kuuluisi ympäri Eurooppaa riittävän voimakkaana, tarvitaan lisää strategisia linjauksia nuorten osallisuuden lisäämiseksi. Työ täytyy tehdä koordinoitusti, jotta eri maiden nuorisopoliittiset linjaukset ja lainsäädännölliset velvoitteet voidaan huomioida. (Gretschel ym. 2014: 10–11.)

Vuonna 2018 hyväksytty EU:n nuorisostrategia vastaa osittain vuoden 2014 nuorisotutkimuksen esittämiin toiveisiin ja suosituksiin. Nostan strategiasta esille muutaman tavoitteen, jotka liittyvät omaan tutkimukseeni. Strategian tavoitteena on esimerkiksi tukea EU:n nuorten vuoropuhelua eri hallinnon tasoilla, jotta esimerkiksi nuorisovaltuustot ja nuorisojärjestöt voisivat tehdä sujuvammin yhteistyötä muiden maiden vastaavien kumppaneiden kanssa. Strategian avulla halutaan myös varmistaa kaikkien nuorten osallistuminen yhteiskuntaan syrjinnän vastaisilla toimilla. Strategian tavoitteet tukevat lisäksi nuorten demokraattista osallistumista kaikilla päätöksentekoprosessien osaluilla. (Council of the European Union 2018: 17, 22, 27.).

2.4. Osallisuuden portaat

Nuorten osallisuutta on kuvattu usein tikkaiden tai portaiden avulla. Symbolisesti portaat sopivat nuorten osallisuuden kuvaamiseen, koska nuoren osallisuus voidaan nähdä prosessina (ks. Raivion & Karjalainen 2013: 15). Nuori siirtyy portaissa ylöspäin sitä mukaan kuin nuoren osallisuus vahvistuu. Tutkijoiden mallit täydentävät toisiaan. Kuvaan aluksi Arnsteinin (1969: 217) tikasmallia, johon useimmat mallit pohjautuvat.

Amerikkalainen Sherry Arnstein (1969: 217) tarkastelee osallisuutta kahdeksanportaisen osallistumisasteikon avulla. Hän nimittää asteikkoa osallisuuden tikkaiksi (ks. kuvio 1). Tikasmalli on syntynyt 1960-luvulla, jolloin hän tarkasteli amerikkalaista yhteiskuntaa ja kansalaisia sen ajan yhteiskunnallisten rakennemuutosten keskellä. Hänen tikasmallissaan on kolme osallisuuden perustasoa. Ensimmäinen taso on ei-osallistava (non-participation). Kansalaiset toimivat kumileimasimen tavoin eli tekevät vain sitä mitä valtaapitävät toivovat. Kansalaisia manipuloidaan ja terapiaa tarjotaan helposti ratkaisuna, vaikka ongelman syyt olisivat syvemmällä yhteiskunnassa. (Arnstein 1969: 217–223.)

Toinen taso edustaa näennäistä osallisuutta (degrees of tokenism). Siinä tikkaissa on päästy jo hieman lähemmäksi osallisuutta. Informaatiota ja tietoa jaetaan, mutta tiedottaminen on lähinnä yksisuuntaista viranhaltijoilta kansalaisille. Kansalaisilta kysytään joissakin asioissa mielipiteitä mutta niitä ei välttämättä huomioida päätöksenteossa, vaan osallisuus on lähinnä symbolista. Kolmannesta tasosta löytyy jo osallisuutta lisääviä elementtejä. Silloin voidaan puhua jo täysivaltaisesta kansalaisuudesta (degrees of citizen power). Kansalaiset otetaan mukaan suunnittelukomiteoihin, ja heidän kanssaan tehdään yhteistyötä, luodaan kumppanuuksia ja jaetaan vastuuta eri tasoilla. (Arnstein 1969: 217–223.) Kuviossa 1 olen havainnollistanut tikasmallia. Ei-osallistavasta toimintatavasta kansalainen voi ikään kuin kiivetä täysvaltaiseksi kansalaiseksi.

8. Kansalaisvalta	Täysvaltainen kansalaisuus (Degrees of citizen power)
7. Delegoitu valta	
6. Yhteistyö	
5. Sovittelu	Näennäisosallisuus (Degrees of tokenism)
4. Konsultaatio	
3. Informaatio	
2. Terapia	Ei-osallistava (Non-participation)
1. Manipulaatio	

Kuvio 2. Osallisuuden tikkaat (mukaihen Arnstein1969: 217)

Hartin (1992:8) kehitti tikasmallia (ks. liite 1) ajatellen erityisesti lasten ja nuorten osallisuutta. Hänen mallinsa kolme alinta askelmaa ovat manipulaatio, palkitseminen ja tokenismi (näennäisosallisuus, ”pelinappulana oleminen”). Näistä mikään ei lisää nuorten osallisuutta. Esimerkiksi nuoret voidaan ottaa mukaan konferenssiin nuorisoedusta-

jina. Heitä kuullaan, mutta heidän mielipiteistään ei välitetä. Heille ei haluta tai osata antaa oikeaa mahdollisuutta osallistua. Neljänneltä askelmalta lähtien nuoret ovat osallisia. Neljäs askelma vie nuoret merkityksellisempään rooliin päätöksenteossa He tietävät kuka tekee päätöksiä ja miksi kyseisiä päätöksiä tehdään. (Hart 1992: 11.)

Arnsteinin ja Hartin tikasmallien tokenismi, näennäisosallisuus näyttäytyy nuorten osallisuuden maailmassa useissa tutkimuksissa. Näennäisosallisuuden yhteydessä käytetään myös ilmaisia alibiosallistujat, kiintiönuoret (Gellin ym. 2012: 150). Marko Kananen (2017: 163) vahvistaa nuorten näennäisosallisuusilmiön olemassaolon. Vaikka kunnan organisaatiossa päättäjät ovat nuorten vaikutusvallan lisäämisen kannalla, käytännössä byrokratian kautta nousee osallisuuden esteitä. Kallio ja Bäcklund (2012: 250) ovat huomanneet, että kunnan hallinnossa viranhaltijat ymmärtävät jo käsitteenä osallistumisretoriikan kukin hyvin eri lailla. Käsitteiden epäselvyys voi johtaa myös käytännön toiminnoissa tulkintoihin, jotka saattavat puolestaan johtaa näennäisosallisuuteen. Matthews ja Limb (2003: 190) ovat myös huomanneet nuorten osallistumisen ongelmat. He ovat todenneet, että tarvitaan lisää hyviä käytäntöjä, joilla voitaisiin lisätä avoimuutta ja löytää keinoja aidon osallistumisen onnistumiseksi. Nuorten osallistuminen ei saa jäädä vain symboliseksi.

Ailasmaa ym. (2013: 68, 69) kehittivät porrasmalleja eteenpäin. Heidän osallisuuden portaissaan on viisi osallisuuden tasoa. Olen tässä tutkimuksessa yhdistänyt kaksi alinta (tieto-osallisuus ja konsultaatio-osallisuus) porrasta samaan askelmaan, koska ne ovat hyvin lähellä toisiaan (vrt. kuva 2).

1.-2. Tieto-osallisuus ja konsultaatio-osallisuus: tieto on osallisuuden lähtökohta. Nuorilla on tietoa tutkimukseni kontekstia ajatellen kunnanpalveluista ja erilaisista osallistumismahdollisuuksista. Nuori tietää, mistä tietoa voi saada. Nuoren ideoita ja ajatuksia saatetaan kuunnella, mutta aikuiset, kuten kunnan työntekijät, poliitikot tekevät lopulliset päätökset. Kun tieto-osallisuuteen yhdistyy konsultaatio, nuoria halutaan kuulla niin sanottuina nuoruuden kokemusasiantuntijoina erityisesti nuorille suunnatuista palveluista. He pääsevät mukaan kunnan suunnittelu-, kehittämis- ja päätöksentekovaiheeseen.

Nuorten kuuleminen ei kuitenkaan edellytä heidän näkemystensä huomioonottamisessa. (Ailasmaa ym. 2013: 68, 69; ks. myös Hart 1992: 12.)

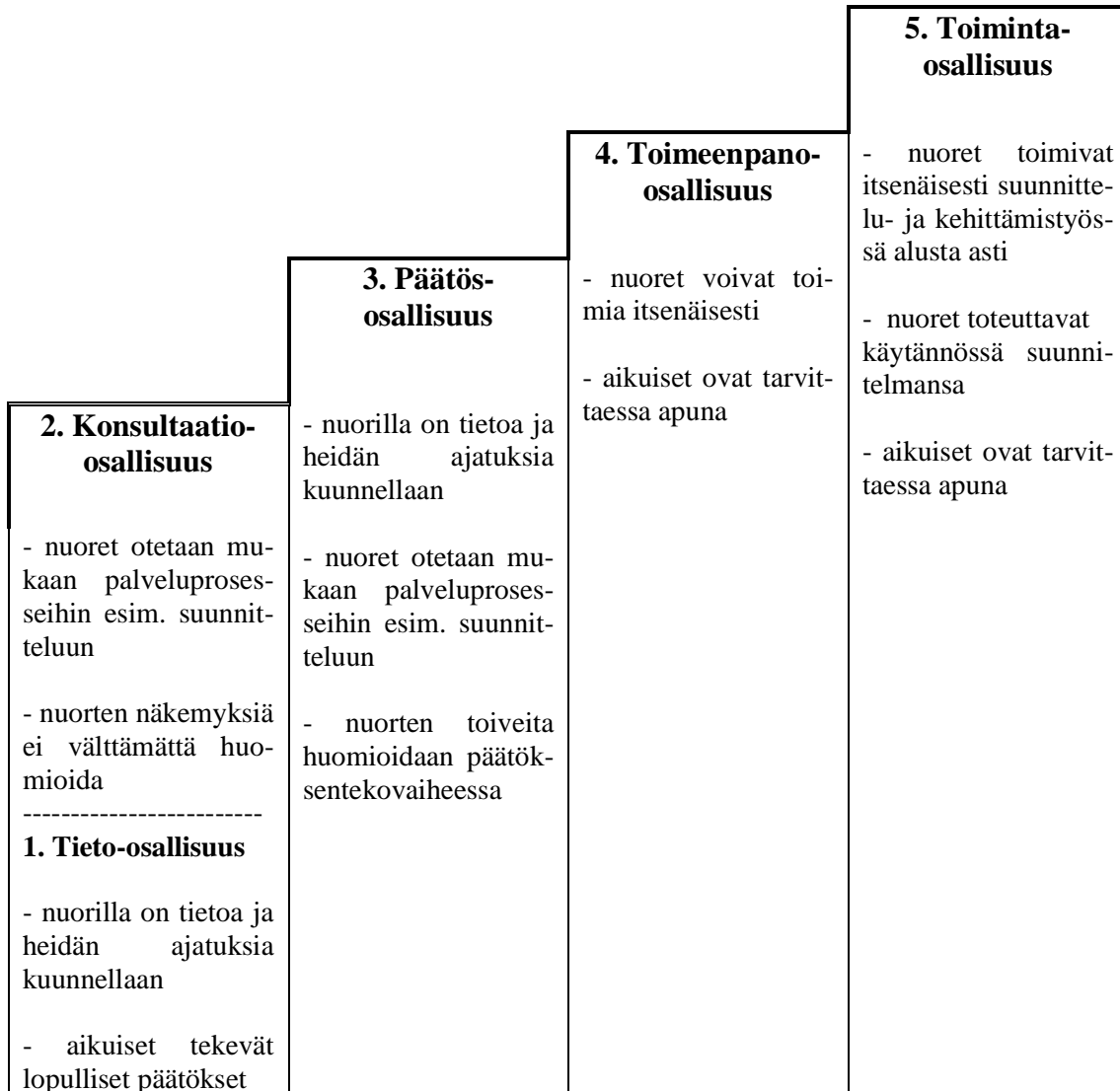
3. Päätösosallisuus: osallisuus on aitoa suunnitteluvaiheesta päätöksentekovaiheeseen. Nuoret ovat mukana kunnan palveluprosesseissa kuten toisella portaalla. Tässä vaiheessa nuoret voivat olla osallisia kokouksissa, esimerkiksi nuorisovaltuustossa, jossa tehdään lopullisia päätöksiä. Nuorilla on myös sananvaltaa asioista päätettäessä ja aikuiset antavat nuorille tilaa. (Ailasmaa ym. 2013: 68, 69; ks. myös Hart 1992: 12.)

4. Toimeenpano-osallisuus: aito toiminta hyvinvoinnin kehittämisessä. Nuoret voivat toimia itsenäisesti. Jos he haluavat toteuttaa jonkin käytännön projektin, he suunnittelevat ja vievät asian käytäntöön. He hankkivat esimerkiksi tarvikkeita tai etsivät tarvittavia tiloja. (Ailasmaa ym. 2013: 68, 69.)

5. Toimintaosallisuus: osallisuutta suunnittelun alusta lopulliseen toimintaan. Nuorten toivotaan olevan aktiivisia ja esittävän omia kehittämisideoitaan. Heidän toimintaansa luotetaan. He voivat suunnitella, päättää ja toteuttaa itsenäisesti. Heidän päätöksensä ja toimintansa kautta voi syntyä kokonaan uusia toimintamalleja. Kun nuoret ovat päässeet ylimmälle askelmalle, heidän elämänhallintansakin sanotaan olevan kohdallaan. (Ailasmaa ym. 2013: 68, 69, 77; ks. myös Hart 1992: 14.)

Nuoret ovat jo monessa kunnassa kolmannella tai neljännellä portaalla. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa ja toimia koulussa ja järjestöissä. Erityisesti oppilaskunnat ja nuorisovaltuustot ovat paikkoja, joissa nuoret saavat hyviä osallisuuden kokemuksia. Jotta nuoret voisivat päästä ylimmälle toimintaosallisuuden askelmalle, kunnissa tarvittaisiin ajattelutapojen ja toimintamallien muutosta sekä luottamusta nuorten kykyihin. Toisinaan esteenä voi olla myös työntekijöiden ja nuorten väliset huonot suhteet. Kun ilma-
piiri on huono, mielipiteitä ei haluta ilmaista ja nuorten toimijuus kärsii. (Ailasmaa ym. 2013: 72, 78.)

Kuviossa 3 olen yksinkertaistaen kuvannut nuorten osallisuuden tikkaita alimmalta tieto-osallisuuden askelmalta ylimmälle toimintaosallisuuden askelmalle.

Kuvio 3. Osallisuuden portaat (mukaiillen Gellin 2012: 150)

3. VAIKUTTAMISTA OSALLISUUDEN KAUTTA

Jotta vaikuttamista voi tapahtua, tarvitaan ensin osallisuutta. Osallisuus siis mahdollistaa vaikuttamisen. Vuorovaikutuksen kautta ihminen voi kääntyä itsestä ulospäin ja vaikuttaa siten muihin Vaikuttamisprosessissa neuvotellaan usein resurssien jakamisesta ja arvон muodostumisesta (Isola ym. 2017: 29, 30.) Yhteiskunnan rakenteet, arvot ja asenneilmapiiri saattavat joko helpottaa tai vaikeuttaa yksilön vaikuttamista osallisuuden kautta (Bäcklund, Häkli & Schulman 2017: 12). Vaikuttaminen voi olla pienimuotoista omiin asioihin vaikuttamista ja samalla vastuun ottamista omista toimista.

Pajula (2014: 11) ajattelee osallisuuden ilmentyvän siten, että yksilö kuuluu vahvasti johonkin yhteisöön, jossa on mahdollisuus yhdessä vaikuttaa. Kiilakoski, Gretschel ja Nivala (2012: 15) ajattelevat hyvin samalla lailla: osallisuudessa annetaan yksilöille ja ryhmille mahdollisuus aktiiviseen toimintaan ja samalla sitoutumista yhteisten päämäärien saavuttamiseen. Särkelä-Kukko (2014: 35–36) vahvistaa myös osallisuuden liittyvän vahvasti vaikuttamistoimintaan.

3.1. Nuorten vaikuttaminen

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen on merkittävässä roolissa myös Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan vuosien 2017–2019 ohjelmassa. Ohjelman avulla halutaan erityisesti saada tietoa nuorten vaikuttamismahdollisuuksista nuorilta itseltään. Nuoria tulisi myös auttaa kunnissa yhä vahvemmin löytämään heille sopivia vaikuttamiskanavia. Kuntien opetus- ja nuorisotoimia haastetaan ohjelman mukaan välittämään tietoa yhä paremmin nuorten vaikuttamismahdollisuuksista ja -kanavista. Kansalaisille ja samalla myös nuorille on jo luotu esimerkiksi toimivia sähköisiä demokraatiapalveluita. Oikeusministeriön luomia palvelualustoja ovat esimerkiksi kansalaisaloite.fi, kuntalaisaloite.fi, otakantaa.fi ja erityisesti nuorille suunnattu nuortenideat.fi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: 13,14.) Kuntatasolla nuorten osallistumista määrittäviä asiakirjoja ovat esimerkiksi lakisääteiset lapsi- ja nuorisopoliittiset strategiat ja yhteisöllisyyteen liittyvät strategiat. Tutkimuksen asiantuntijoiden mukaan kunnallisissa

dokumenteissa osallisuutta, osallistumista ja vaikuttamista esitetään vahvasti nuorten hyvinvointia lisäävänä tekijänä. (Kallio & Bäcklund 2012: 249.)

Motivaatio yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen syntyy erityisesti osallisuuden kokemuksesta. Kun nuoret toimivat erilaisissa yhteisöissä, heidän oma kollektiivinen identiteettinsä vahvistuu ja sen myötä halu sekä into vaikuttamiseen kasvaa. Nuoret alkavat uskomaan vahvemmin omiin kykyihinsä ja ottavat aktiivisemmän roolin itselleen tärkeiden asioiden eteenpäin viemisessä. Non-formaalit, epäviralliset yhteisöt vahvistavat myös nuoren käsitystä itsestään pätevänä kansalaistoimijana poliittisessa yhteiskunnallisessa järjestelmässä. (Tenojoki, Rantala & Löfström 2017: 136; ks. Ursin & Haanpää 2012: 59.) Kisby ja Sloam (2009: 313, 314) ovat myös huomanneet, että nuorten halu vaikuttaa on kasvanut, kun nuoret on otettu mukaan deliberatiiviseen työskentelyyn. Nuorille on silloin annettu mahdollisuus vuorovaikutteiseen ja kriittiseen keskusteluun ja samalla nuorten taustaa ja arvomaailmaa on kunnioitettu.

Matthews ja Limb (2003: 189–190) esittävät ajatuksen, että jos nuoret joutuvat kokemaan liian usein riittämättömyyttä nuorena vaikuttamistyössään, heille jää tunne etteivät he onnistuisi vaikuttamaan tulevaisuudessa. Jotta näin ei kävisi, he haastavat nuorisovaltuustoja organisoimaan toimintatapansa riittävän hyvin ja hallintokuntia antamaan toiminnalle riittävät resurssit.

Usein juuri ne nuoret, jotka ovat menestyjätyyppisiä (avhiever-type), saavat tilaisuuden osallistua ja vaikuttaa. Erityisesti heille halutaan antaa myös mahdollisuus oppia lisää vaikuttamisesta, koska heidän ajatellaan olevan tulevaisuuden johtajia. Ongelmaksi saattaa muodostua se, että niin sanotuille tavallisille nuorille ei välttämättä löydy juuri heille sopivaa foorumia vaikuttaa. (Määttä & Aaltonen 2016: 159; ks. myös Nikkilä 2002: 69.) Tämä saattaa olla ongelma myös nuorisovaltuustojen kokoonpanossa. Sinne hakeutuu nuoria, jotka ovat jo valmiiksi rohkeita ilmaisemaan itseään ja esittämään esimerkiksi muutostoiveita (Määttä & Aaltonen 2016: 159). Georg Boldt (2017:2) vahvistaa näkemystä rohkeista nuorisovaltuutetuista, jotka ovat usein vielä sosiaalisesti ja poliittisesti aktiivisia. Marko Kananen (2017:166) toteaaakin, että jos nuorisovaltuustot nostetaan yksinomaan viralliseksi kanavaksi nuorille osallistua ja vaikuttaa, pelkona on

kuilun kasvaminen osallistuvien ja ei-osallistuvien välille. Hän haastaa nuorten kohdalla huomioimaan kokonaisuudessaan laajaa kansalaistoiminnan kenttää.

Jotta nuoret voivat vaikuttaa, he tarvitsevat oppia vaikuttamisesta. Koulut ovat suurimmalle osalle nuorista luontevin paikka harjoitella demokratian ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelisääntöjä. Suomessa oppilaskuntatoiminta alkoi lukioissa vuonna 1999 ja peruskouluissa vasta vuonna 2013 (Tenojoki, Rantala & Löfström 2017: 135). Tällä hetkellä nuoret vaikuttavat edustuksellisen demokratian kautta nuorisovaaleissa ja edellä mainituissa oppilaskuntien vaaleissa. Kunnissa saattaa olla myös erilaisia osallistavia tapoja nuorten osallisuuden lisäämiseksi. Nuoret luupin alla -hankkeessa huomattiin myös, että riittävä tuki ja tieto lisäävät nuoren omaa halua vaikuttaa oman elämänsä asioihin (Ursin & Haanpää 2012: 54, 59).

Nuorisobarometrin 2017 mukaan nuoret ovat aktiivisemmin mukana vaikuttamistoiminnassa, jos he ovat kokeneet saaneensa riittävästi yhteiskunnallisen vaikuttamisen taitoja koulussa tai kotona. Lapsuudenkoti vaikuttaa myös vahvasti nuoren yhteiskunnalliseen toimijuuteen. Jos vanhemmat käyvät aktiivisesti vaalien yhteydessä äänestämässä, poliittisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen malli periytyy mitä todennäköisimmin myös lapselle. Vanhempien toimintamalli jää elämään, ja korkean poliittisen ja sosiaalisen pääoman perheissä nuoret toimivat aktiivisina toimijoina. (Tenojoki, Rantala & Löfström 2017: 135–136; ks. myös Erola, Lahtinen & Wass 2017: 6–7.) Ursin ja Haanpää (2012: 66, 67) vahvistavat ajatusta kodin perinnön vahvasta mallista nuoren kykyihin vaikuttaa yksilönä yhteiskunnassa tulevaisuudessa. Hän ehdottaa jopa, että perheille tulisi suunnata vaikuttamisen toimintamalleja, jotta lapsista voisi kasvaa tulevaisuuden vaikuttajia.

Nuoret saattavat käyttää käytännön vaikuttamisen keinona vastademokratiaa. Tällöin yksilö tarkkailee, valvoo ja kyseenalaistaa päätöksiä ja toimintatapoja. Vastademokratiassa yksilö toimii aktiivisesti esimerkiksi mielenosoitusten tai sosiaalisen median avulla. Nuorisovaltuuston jäsen saattaa turvautua vastademokratian keinoihin, jos osallistuvan demokratian viestinnän keinot ovat loppuneet ja halutaan saada oma viesti perille päättäjille tavalla tai toisella. (Eskelinen ym. 2012: 81.) Määttä ja Aaltonen (2016: 161)

kuvaavat osallistumisen nelikenttäjaottelussaan yhtenä kohtana nuorisolähtöistä aktiivisuuksia. Se tarkoittaa heidän mukaansa vaikuttamista epäsovinnaisilla tavoilla: protesteilla, taiteellisilla ilmaisumuodoilla, kuten graffiteilla. Nuoret saattavat myös ylittää laillisuuden rajoja.

Ajankohtainen vastademokratian toimintamalli toteutui maaliskuussa 2019, kun nuoret osallistuivat ilmastolakkoon useilla paikkakunnilla eri puolilla Suomea. Nuoret halusivat osoittaa mielipiteensä ilmaston puolesta joukkovoimalla. Liikkeen innostajana toimi 16-vuotias ruotsalainen nuori Greta Thunberg. (Onali 2019.) Nuorten joukkovoima herätti paljon keskustelua mediassa nuorten vaikuttamiskeinoista. Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuivat sekä nuoret itse että aikuiset.

Vuoden 2018 Nuorisobarometrissa esiteltiin nuorten osallistumista eri vaikuttamisen muotojen kautta. Tulosten perusteella nuorten (ainakin neljä viidestä) yleisimmät vaikuttamisen muodot ovat olleet äänestäminen ja ostopäätöksillä vaikuttaminen. Keskusteluun poliittisista asioista sosiaalisessa mediassa ja nettifoorumeilla oli nuorista joskus osallistunut 30 prosenttia. Mielenosoituksiin oli osallistunut joskus noin viidennes nuorista. Nuorisovaltuustossa tai jossain järjestössä oli toiminut aktiivisesti noin 20 prosenttia nuorista. (Myllyniemi & Kiilakoski 2018: 32, 33.)

3.2. Nuorisovaltuusto nuorten vaikuttamisympäristönä

Kuntalain (410/2015) 26 § velvoittaa kuntia perustamaan nuorisovaltuuston tai vastaavan nuorten vaikuttajaryhmän.

”Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.”

Velvoitetta nuorisovaltuuston asettamisesta voinee pitää vahvana signaalina nuorten edustuksellisen vaikuttamisen lisäämisestä kunnissa. Vuonna 2017 voimaan tullut uudistettu nuorisolaki velvoittaa kuntia osaltaan lisäämään nuorten yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

”Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä .” (Nuorisolaki 1285/2016: 24 §)

Nuorisovaltuustojen asettamisesta säädetään kaupunkien johtosäännöissä. Nuorisovaltuustot kuuluvat kaupunkien vaikuttamistoimielimiin vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston rinnalla. Kaupunginhallitus päättää tarkemmin nuorisovaltuuston kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä. (Järvenpää 2017; Keravan kaupunki 2017.) Nuorisovaltuusto poikkeaa vaikuttamistoimielimenä sen takia, että se ei ole poliittinen, jolloin nuorisovaltuuston jäsenillä ei ole poliittista mandaattia. Nuorisovaltuustojen hallinnollisista tehtävistä vastaa esimerkiksi tutkimuksen kohdekunnissa oma nuorisotyöntekijä, joka toimii nuorisovaltuustojen kokouksen viranhaltijana. Nuorisotyöntekijän tehtäviin kuuluu tukea ja ohjata nuoria. Gretschel (2002a: 54) on havainnut nuorisovaltuustojen toimintaa tutkiessaan, että nuorisotyöntekijä on vastuullinen aikuinen, joka rajaa tarvittaessa nuorten toimintaa. Työntekijä huolehtii myös nuorten hyvinvoinnista.

Paikallisten nuorisovaltuustojen toimintaa tukee Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto (Nuva Ry.). Liitto on perustettu vuonna 1998 ja se toimii edunvalvonta-, palvelu- ja yhteistyöjärjestönä. Liitto seuraa nuoriin liittyvää päätöksentekoa ja tutkimustoimintaa valtakunnallisesti. Jotta nuorisovaltuutetut voivat toimia mahdollisimman tehokkaasti ja asiantuntevasti, liitto myös kouluttaa paikallisesti toimivia nuorisovaltuutettuja. Liiton avulla nuorisovaltuutettujen verkosto toimii aktiivisesti. Erilaisten sosiaalisten kanavien kautta paikalliset nuorisovaltuutetut saavat tietoa myös muualla toimivista hyvistä nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatavoista. (Nuva 2018.)

Ensimmäinen nuorisovaltuusto perustettiin Kangasalaan vuonna 1995. Nuorisovaltuustojen liiton mukaan nuorisovaltuustoja oli keväällä 2017 Suomen kunnissa noin 80 prosentissa eli 241 kunnassa. Lainmukaisesti perustettu nuorisovaltuusto puuttui vielä 56 kunnasta. (Nuva 2018.) Nuorisovaltuutettujen vaikuttamismahdollisuudet vaihtelevat asuinpaikkakunnan mukaan. Joissakin kunnissa nuorisovaltuutetuilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus lautakuntien ja kaupunginvaltuuston kokouksissa. (Kananen, M. 2017: 162.) Aloitteiden, kannanottojen ja tapahtumien avulla nuorisovaltuutetuilla on mahdollisuus vaikuttaa.

Vaikuttamismahdollisuuksiin vaikuttaa merkittävästi kunnan hallintokulttuuri. Kunnan luottamushenkilöt määrittelevät nuorten roolin kunnan organisaatiossa. Parhaimmillaan nuorille annetaan liikkumatilaa ja aitoa vaikutusvaltaa. Liian usein nuorten vaikuttaminen jää ainoastaan uusien kehittämisideoiden ja ajatusten välittämiseksi varsinaisille valtuutetuille. Tällöin nuorten muutosvoima ei saa ansaitsemaansa mahdollisuutta (Kananen, M. 2017: 162, 163, 165.)

Nuorisovaltuustoa pidetään myös kunnallispolitiikan kouluna. Siellä on mahdollisuus oppia vastuullisuutta ja kunnallishallintoa. (Kananen, M. 2017: 165.) Myös Nikkilä (2002: 68) näkee nuorisovaltuuston roolin hyvin samalla tavalla. Hänen mukaansa nuorisovaltuustot ovat sosialisointivälineitä. Nuorisovaltuutetuilla on mahdollisuus oppia yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelisääntöjä ja yhteiskunnan normeja. Augsberge, Collins ja Gecker (2017: 16–19) vahvistavat näkemystä nuorisovaltuustosta kunnallispolitiikan kouluna. Heidän mukaansa nuorisovaltuustojen toiminnan tulisi olla paikka, jossa nuoret voivat oppia esimerkiksi johtajuutta, tiimityötä, viestintää, päätöksentekoa ja ajanhallintaa. He haastavat nuorisovaltuustoja toimimaan nuorisokeskeisesti, jolloin aikuiset ovat tiedonvälittäjiä nuorille.

Nuorisovaltuustojen toiminnassa on huomattu myös haasteita. Erityisinä esteinä koetaan kunnallishallinnon byrokraattiset ja jäykät toimintatavat. Nuorisovaltuustot toimivat tänä päivänä toimintatavalla, joka lähinnä toistaa jo aiemmin käytettyjä toimintamalleja. Päättäjät saattavat myös rajata nuorten vaikuttamismahdollisuudet selkeästi nuoriin liittyviin aihealueisiin esimerkiksi vapaa-aikaan liittyviin päätöksiin. Isona ongelmana vaikuttamistyössään nuorisovaltuutetut saattavat kokea myös nuoruuden tuomat paineet siitä, ovatko he riittävän aikuisia tekemään päätöksiä. Tätä epävarmuutta saattaa tukea päättäjien puheet ja näkemykset nuorten kyvyistä ja ominaisuuksista. (Kananen, M. 2017: 164.)

Toisaalta nuorille opetetaan osallistumiseen liittyviä taitoja, jotka mahdollistavat aktiivisen toimijuuden. Tutkijat kuitenkin epäilevät onko se riittävää, sillä nykyinen malli ei rohkaise nuoria kriittiseen ajatteluun ja todellisten muutosten tekemiseen. Haasteeksi nousee erityisesti se, ettei nuorilla ole todennäköisesti tarpeeksi rohkeutta tai mahdolli-

suuksia vastustaa aikuisten toimintatapoja. Nuorisovaltuustot toimivat tiettyjen kaava-
maisten rakenteiden varassa. Nuoret pidetään mukana säilyttämässä vanhoja rakenteita,
eikä uudistuksia olla valmiita ottamaan vastaan. Nuorten odotetaan olevan enemmänkin
sopeutujia kuin toimijoita. (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012: 23.) Feringa ja Ton-
kens (2017: 54, 55) nostavat myös esille toimintatapojen jäykkyyden. Nuorisovaltuute-
tut puhuvat kokouksissa pääosin siitä, miten nuorisovaltuuston jäsenet täyttävät omat
tehtävänsä ja vastuunsa. Keskustelua saattaa olla melko vähän, koska nuorisoneuvoston
sisälle ei ole onnistuttu luomaan selkeitä rakenteita keskustelulle.

Jotta omassa kunnassa asuvien nuorten asioihin pystyisi vaikuttamaan, nuorisoneuvos-
ton oman infrastruktuurin tulisi olla kunnossa. Kun toimintatavat ovat selkeät, olisi
myös helpompi solmia suhteita muiden vastaavien vaikuttajaryhmien kanssa ja vaikut-
taa yhdessä. (Feringa ja Tonkens 2017: 54, 55.) Nuorisovaltuuston ohjaajalla on monel-
la tapaa merkittävä rooli nuorten parissa. Hän on luomassa nuorisoneuvoston toiminta-
kulttuuria yhdessä nuorten kanssa. Ohjaaja myös tukee nuoria sekä emotionaalisesti että
toiminnallisesti (Alanko 2013: 29). Yhden työntekijän varaan nuorisovaltuutettuja ei voi
kuitenkaan jättää. Nuorten osallisuustyössä tarvitaan riittävästi aikuisia tukijoiksi, joilta
löytyy tilanneälyä. (Gretschel 2002a: 54.)

Hollantilaisissa tutkimuksissa puhutaan nuorisovaltuustojen haasteista osallisuuspara-
doksin kautta, joka jaetaan kolmeen ongelmakohtaan: 1) nuoria edustavat nuorisoval-
tuuston jäsenet eivät, iältään tai koulutustaustaltaan välttämättä edusta täysipainoisesti
nuoria ; 2) yhteisön tai asuinalueen nuoret eivät aina tiedä nuorisovaltuustojen olemas-
saolosta tai siitä, miten niiden toimintaan pääsisi mukaan; 3) nuorisovaltuuston kokous-
ajat- ja paikat saattavat olla epäsopivia nuorten elämään. (Freeman, Naim & Sligo 2003:
61). Ensimmäinen ongelmakohta, eli nuorten edustavuus paikallisesti, on koettu epä-
kohtana myös Augsburgin ym. (2017: 19, 20) tutkimuksessa. Nuorisovaltuustoilla tulisi
olla nuoria edustettuina eri kouluasteilta ja erilaisista yhteiskuntaluokista, jotta sosiaali-
nen eriarvoisuus vähenisi.

3.3. Synteesi nuorten vaikuttavasta osallisuudesta

Osallisuus on käsitteenä monimuotoinen. Sen ymmärtämiseen vaikuttaa lähestymisnäkökulma. Osallisuus voi olla prosessi, jolloin siihen vaikuttaa yksilön ikäkaudet ja elämänhistoria. Useimmiten osallisuus nähdään vuorovaikutuksellisenä toimintana. Sosiaalisessa osallisuudessa ihminen kuuluu johonkin yhteisöön tai ryhmään.

Osallisuuden aktiivista ja vapaaehtoista ilmentymistä kuvataan osallistumisena. Kuntatasolla osallistumista voidaan toteuttaa erilaisten demokratiamuotojen kautta. Nuorisovaltuusto ilmentää osallistuvan demokratian muotoja.

Nuorten osallistumisen lisäämiseksi on tehty suosituksia Eurooppa-tasolla. Suositukset ovat käyttökelpoisia myös suomalaiseen yhteiskuntaan. Yksilön osallisuutta yhteiskunnassa tai kunnassa voidaan kuvata kahdeksanportaisen osallistumisasteikon avulla. Nuorten osallisuutta kuvataan usein viiden portaan osallisuuden portailta. Portaikon alimmalla askelmalla osallisuus toteutuu vain osittain. Ylimmällä askelmalla osallisuus on kokonaisvaltaista.

Vaikuttamista tapahtuu osallisuuden kautta. Nuoret tarvitsevat oppia vaikuttamisesta, jotta he voivat vaikuttaa. Jos nuori saa vaikuttamismahdollisuuksia jo kotona ja koulussa, hän kokee voivansa vaikuttaa myös tulevaisuudessa. Nuoret käyttävät erilaisia vaikuttamisen muotoja.

Nuorisovaltuusto on kuntalain velvoittama kunnan vaikuttamistoimielin. Suomessa nuorisovaltuustoja on ollut vuodesta 1995. Nuorisovaltuustoon valitaan edustajat vaaleilla. Nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin vaikuttavat kunnan toimintakulttuuri.

4. TUTKIMUKSEN MENETELMÄ, AINEISTO JA TOTEUTTAMINEN

4.1. Laadullinen tutkimus tutkimusmenetelmänä

Valitsin tutkimusotteeksi laadullisen tutkimuksen. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtia ovat ihmisten kokemusten ja käsitysten tutkimista ja ihmisten näkemysten kuvausta. Tutkimuksissa etsitään merkityksien ymmärtämistä ja säännönmukaisuuksia. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan tutkia hyvin ilmiöitä monipuolisesti. Koska tutkimukseni kohdistui nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksiin, laadullisen tutkimuksen ote sopii siihen hyvin. (ks. Kananen 2017: 32, 36.) Laadullinen tutkimus etenee prosessimaisesti ja joustavasti; tutkimuksen eri elementit saattavat muuttua tutkijan oman ymmärryksen lisääntyessä tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston määrä on usein varsin pieni. Aineistoa analysoidaan mahdollisimman tarkasti. Kerätty aineisto vaatii tutkijalta pysähtymistä. On esimerkiksi kysyttävä, mikä on tutkijan suhde tutkimuskysymykseen vai viekö tutkija vai aineisto tutkimusprosessia eteenpäin? (Kiviniemi 2015: 74, 78; ks. myös Eskola & Suoranta 2008: 18.)

Tutkimuksen empiirisen aineiston keruumenetelmiksi valitsin teemahaastattelut. Teemahaastattelut toteutin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla Keravan ja Järvenpään nuorisovaltuutetuilta. Haastattelin myös nuorisotyöntekijöitä ja luottamushenkilöitä, joiden näkemykset toivat tutkimukseeni lisää syvyyttä. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa keskitytään kysymyksillä sovittuun aihealueeseen, mutta teknisesti kysymysten muoto voi vaihdella (Ruusuvuori & Tiittula 2005:11). Teemahaastattelu soveltuu hyvin ihmisten kokemusten ja ilmiöiden kuvaamiseen. Haastattelussa annetaan tilaa ihmisten tulkinnoille. Haastattelu toteutetaan vuorovaikutuksellisessa suhteessa valmiiden kysymysten avulla. Tutkija toimii tiedonkerääjänä, joka määrittelee itse, mitä kysyy ja keneltä kysyy. Haasteena on haastattelijan taito asemoida itsensä siten, että löytää tiedon juuri haastateltavan näkökulmasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012: 205; ks. myös Tuomi & Sarajärvi 2018: 88.)

4.2. Tutkimuksen toimintaympäristön esittely

Tutkimuksen toimintaympäristöt Kerava ja Järvenpää ovat keskisuuria kaupunkeja. Keravan (2018) asukasluku on noin 35 500 asukasta ja Järvenpäässä (2018b) on noin 42 500 asukasta. Järvenpää tuntui luontevalta valinnalta toiseksi kaupungiksi, koska se on rakenteeltaan ja organisaatioltaan hyvin paljon Keravan kaltainen. Koska tarkastelen tutkimuksessani nuorisovaltuustojen toimintaa, erityisesti nuorisovaltuustojen rakenteen on hyvä olla samanlainen. Varsinaisten nuorisovaltuutettujen määrässä on ainoastaan kahden valtuutetun ero.

Kahden kaupungin valinta tutkimusympäristöksi oli perusteltua, jotta sain kustakin kaupungista neljä nuorisovaltuutettua, joiden kokemus oli ehtinyt karttua nuorisovaltuutetuna toimimisesta. Kaupunkeja yhdistää niiden maantieteellinen sijainti rautatien varrella, ja niiden asukasluvut ovat melko lähellä toisiaan. Kaupungit ovat organisatoriselta rakenteeltaan melko homogeenisia. Jos kaupungit olisivat hyvin erilaisia, se saattaisi muuttaa tutkimustulosten yhtenevyyttä.

Keravan nuorisovaltuuston edustajat valitaan demokraattisesti koko kaupungin alueelta. Vaaleissa voi olla ehdokkaana 13–19-vuotiaita keravalaisia nuoria, ja äänioikeus on samanikäisillä nuorilla. Vaalit järjestetään joka vuosi, ja kulloinkin valitaan kahdeksan nuorta seuraavalle kaksivuotiskaudelle. (Keravan nuorisopalvelut 2018.) Järvenpään nuorisovaltuuston edustajat valitaan kahden vuoden välein, ja ehdokkaana voi olla 14–17-vuotiaana. Äänioikeutettuja ovat 13–18 -vuotiaat nuoret (Järvenpää 2018a).

Keravan nuorisovaltuustoon kuuluu 16 nuorisovaltuutettua. (Keravan nuorisopalvelut 2018). Järvenpään nuorisovaltuustoon kuuluu 14 varsinaista jäsentä ja seitsemän varajäsentä (Järvenpää 2018). Nuorisovaltuutetut osallistuvat nuorisovaltuustojen kokouksiin ja nuorisovaltuuston asettamiin työryhmiin. Nuorisovaltuuston omien kokousten lisäksi nuorisovaltuutetut edustavat nuoria kuntien lautakunnissa sekä muissa toimielimissä, jossa heillä on läsnäolo- ja puheoikeus. (Nuva 2019.)

Nuorisovaltuuston toiminta on monella tapaa virallista. Haastattelin Keravan arkistopäällikkö Koukkaa (puhelinhaastattelu 1.4.2019), ja kysyin häneltä esimerkkinä Keravan toimintatavoista. Nuorisovaltuuston kokouksista on esityslista, ja nuorisovaltuuston pöytäkirjat pohjautuvat esityslistaan. Pöytäkirjat eivät ole keskustelumuistioita, joten niihin ei kirjata mitä kukin osallistuja kokouksessa sanoi. Kokouksessa puheenjohtajana ja sihteerinä toimivat nuorisovaltuuston edustajat. Nuorisosihteeri toimii kokouksen teknisenä sihteerinä. Pöytäkirjoihin kirjataan viralliset päätökset esimerkiksi annetuista lausunnoista tai aloitteista. Lauta- ja johtokuntien velvoite on pyytää Keravan hallintosäännön mukaan nuorisovaltuustolta lausunto merkittävässä hyvinvointiin, terveyteen, elinympäristöön, asumiseen, liikkumiseen tai palvelujen käyttöön liittyvissä asioissa. Pöytäkirjat arkistoidaan pysyvästi kansallisarkiston ohjeiden mukaisesti.

4.3. Tutkimuksen toteuttaminen

Keravan ja Järvenpään nuorisovaltuustojen työntekijät informoivat nuorisovaltuutettuja mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen omissa kokouksissaan kevään 2018 aikana. Toiveenani oli saada haastatteluihin mukaan nuoria, joille olisi ehtinyt kertymään kokemusta nuorisovaltuutettuna toimimisesta. Työntekijät auttoivat tutkimukseen sopivien nuorten löytämisessä ja he lähettivät minulle tutkimuksesta kiinnostuneiden nuorten yhteystiedot. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvien, eli informanttien, valinta voidaan toteuttaa edellä kuvatulla tavalla, koska laadullinen tutkimus sallii otannan populaatiosta, joka tunnetaan etukäteen ja jolla on tutkittavasti ilmiöstä mahdollisimman paljon tietoa ja kokemusta (Kananen, J. 2017:127). Molemmista kaupungeista haastatteluihin lupautui neljä nuorta. Nuorten lisäksi haastattelin yksilöhaastatteluna kunkin kaupungin nuorisotyöntekijää, joka toimii nuorisovaltuuston ohjaajana. Luottamushenkilöitä haastateltiin kaksi ja heidän valinnassaan käytettiin valintakriteereinä luottamushenkilöiden omaa kokemusta nuorten maailmasta heidän luottamustehtäviensä tai työtehtäviensä kautta. Luottamushenkilöiden haastattelut olivat työntekijähaastattelujen tapaan yksilöhaastatteluita.

Sain tutkimusluvut Keravan ja Järvenpään kaupungeilta kesäkuussa 2018. Tämän jälkeen lähetin haastateltaville tiedotteen (Liite 1) ja suostumuslomakkeen (Liite 2) sähkö-

postilla. Suostumuksessa painotin luottamuksellisuutta ja haastateltavien anonymiteetin säilymistä, koska eri ryhmien otos oli pieni. Työntekijöille ja luottamushenkilöille lähetin lisäksi tutkimussuunnitelmani. Haastatteluajan sovin erikseen käyttäen apuna WhatsApp-viestittelyä. Nuorten kohdalla WhatsApp-ryhmätoiminto oli erittäin kätevä, koska jouduin etsimään yhteistä aikaa nuorilta parihaastatteluun. Ennen haastattelua lähetin kaikille haastateltaville lyhyen viestin teemoista, joista keskustelisimme. Haastattelut toteutin kesä-heinäkuun aikana. Nuorten ja työntekijöiden haastattelut toteutettiin Keravan kaupungintalolla ja Järvenpään nuorisotalolla. Luottamushenkilöiden haastattelut tehtiin muualla.

Haastatteluissa selvitin osallistujien taustatiedot. Kysyin haastateltavilta nuorilta heidän ikänsä, kuinka kauan he olivat olleet nuorisovaltuustossa ja heidän senhetkisistä luottamustehtävistä nuorisovaltuutettuina. Nuoret olivat haastatteluhetkellä 16–19-vuotiaita ja heillä kaikilla oli jokin lautakuntapaikka tai jonkin työryhmän jäsenyys. Työntekijöiltä kysyin heidän koulutustaustansa, ja kuinka kauan he ovat olivat toimineet työtehtävänsä kautta nuorisovaltuustossa. Nuorisotyöntekijät olivat nuorisualan ammattilaisia, ja he olivat olleet työsuhteissa useita vuosia. Luottamushenkilöiltä kysyin heidän luottamustehtävistään ja tarttumapinnasta nuorten parissa joko luottamustehtävien tai oman palkkatyönsä kautta. Haastattelun tarkennetut kysymykset liittyivät kahden teeman alle: 1) osallisuuden kokeminen ja 2) vaikuttamismahdollisuudet. Ennen teemoihin liittyviä kysymyksiä kerroin haastateltaville, mitä osallisuus omassa tutkimuksessani tarkoittaa. Tämän jälkeen halusin kuulla haastateltavien oman ymmärryksen osallisuuden käsitteestä. Kokemuksellinen vastine teoreettiselle käsitteelle auttoi tutkimushaastattelun edetessä teemojen sisäistämistä. Empiirinen vastine antoi myös minulle lisäinformaatiota tutkimuksen analyysivaihetta varten. Haastattelukysymyksiä rakentaessani käytin apuna teoriapohjaani ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen osallisuuden kokemuksen kysymyspatteristoa (Isola ym. 2017: 53–54).

Ennen haastatteluja tein kaksi erilaista pilottihaastattelua. Ensimmäisessä pilottihaastattelussa haastattelin ystävääni, jolle esitin työntekijälle suunnattuja kysymyksiä. Nauhoitin osan haastattelusta ja hioin kysymyksiä. Ensimmäisessä pilottihaastattelussa harjoittelin erityisesti uusien äänitysohjelmien käyttämistä iPhonella ja iPadilla. Toisen pilotti-

haastattelun tein aikaisemmin nuorisovaltuustossa toimineille nuorille. Heidän haastattelunsa nauhoitin kokonaan, ja heidän antamiensa ideoiden avulla yksinkertaistin muutamaa kysymystä. Käytin haastattelussa Jorma Kanasen (2017: 101) kysymystyyppilistauksesta käytännöllisiä ja ohjaavia kysymyksiä. Laadin kaksi haastattelurunkoa (liite 3 ja liite 4), joista yksi oli suunnattu nuorille ja toinen työntekijöille sekä luottamushenkilöille. Haastattelurunkojen teemat olivat samat, mutta haastattelujen kysymykset oli kohdennettu tarkemmin haasteltavien näkökulma huomioiden. Kysyin esimerkiksi: ”Millaisia ajatuksia teille herää, kun puhutaan osallisuudesta?”. Nuorilta kysyin: ”Miten pystytte nuorisovaltuutettuina vaikuttamaan oman kuntanne asioihin?” ja vastaavasti työntekijöiltä ja luottamushenkilöiltä: ”Miten nuorisovaltuuston jäsenet pystyvät vaikuttamaan kunnan asioihin?” Kysymyksiä oli nuorille yhteensä 10 ja työntekijöille ja luottamushenkilöille 12. Viimeinen kysymykseni oli molemmissa haastattelurungoissa avoin kysymys: ”Haluatteko nostaa esille jotain näihin teemoihin liittyvää, mitä ei ole vielä käsitelty?” Haastattelukysymysteni avulla tavoittelin vastauksia, jotka kuvasivat haastateltavien omaa kokemusmaailmaa (ks. Kananen, J. 2017: 106). Koska jokaisella tutkittavalla on oma erilainen mielen sisäinen todellisuus, haastateltavien näkemykset saattoivat olla hyvinkin erilaisia. Tutkittavien kokemusmaailmaan tutkittavasta ilmiöstä saattoivat vaikuttaa myös ihmisen toimintaan ohjaavat tiedostamattomat säännöt tai myytit. (Moilanen & Rähä 2015: 59–60.)

Nuorten kohdalla päädyin parihaastatteluun, koska siinä toisen nuoren läsnäolo helpottaa vapautuneemman ilmapiirin syntymisen (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012: 210). Pyyry (2012: 41) suosittelee nuorten haastatteluissa tutkijaa asemoimaan itsensä vähemmän ”aikuisen rooliin”, jotta lyhyen haastattelun aikana voisi syntyä rento ja luottamusta herättävä suhde. Myös nuorten kohtaaminen vertaisina on tärkeää haastattelun onnistumisen kannalta. Ennen haastattelua keskustelin nuorten kanssa muutaman sanan muista asioista ja tarjosin virvokkeita ennen kuin aloitin haastattelun (ks. myös Pyyry 2012: 48).

Osallistujien väliset suhteet saattoivat vaikuttaa tutkimustilanteeseen. Vaikka nuoret olivat toisilleen tuttuja, heidän välillään saattoi olla piileviä valtasuhteita, jotka vaikuttivat osittain haastattelun kulkuun. Haastattelutilanteessa tämä näyttäytyi siten, että toinen

haastateltava otti aktiivisemmän rooliin ja toinen oli puheissaan harkitsevampi. Haastattelun edetessä kysyin välillä ensin hieman harkitsevammalta haastateltavalta hänen mielipidettään. Tutkijan roolissa olin aktiivinen ja tarpeen tullen tarkensin tutkimuskysymystäni tai toistin sen uudelleen, jotta tulin ymmärretyksi. Tutkimuksen alussa kerroin mitä tarkoitan osallisuuden käsitteellä, koska se on käsitteenä hyvin monitulkintainen. (ks. Pyyry 2012: 44.)

Tutkimuksen luotettavuuden eli reliabiliteetin varmistamiseksi pidin tutkimuksen ajan tutkimuspäiväkirjaa, jotta pystyin seuraamaan tutkimuksen etenemistä ja samalla reflektoimaan ajatuksiani. Jotta tutkimuksen reliabiliteetti säilyisi, huolehdin koko tutkimuksen ajan dokumentoinnista. (ks. Kananen, J. 2015: 243.) Tutkimukseni validiteetin eli pätevyyden varmistin perehtymällä laajaan teoria-aineistoon tutkittavasta nuorten osallisuuden ilmiöstä. Luotettavuutta vahvistin myös pilottihaastattelun avulla. Haastateltavilta pyysin suostumuksen haastatteluun ja kerroin heille saatekirjeen avulla tutkimuksen tavoitteet ja käyttötarkoituksen. Alaikäisiltä sain myös vanhempien allekirjoittaman suostumuksen tutkimukseen. Alasuutari (2005: 147) painottaa, että lapsen osallistumisesta tutkimukseen tarvitaan aina vanhempien suostumus eettisistä ja lainsäädännöllisistä syistä (ks. myös Kallio 2010: 172). Tutkimuksessa nuorimmat olivat 16-vuotiaita, joten vanhempien lupa ja tiedottaminen heille oli tarpeellista.

Huolehdin, että tutkimuksessani noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä. Kaikki tutkimuksen aikana kerättävä tieto käsiteltiin luottamuksellisesti. Haastateltavien anonymiteetti turvattiin koko prosessin ajan. Kaikki kerätty tieto oli käytössä vain minulla, tutkijalla, eikä kerättyä tietoa luovutettu ulkopuolisille. Ulkopuolinen litteroija allekirjoitti salassapitosopimuksen.

4.4. Tutkimuksen sisällönanalyysi

Laadullisen aineiston analyysissa käytetään perusanalyysimenetelmänä sisällönanalyysia. Se jaotellaan tulkinnassa käytetyn logiikan perusteella induktiiviseen (aineistolähtöiseen), deduktiiviseen (teorialähtöiseen) tai abduktiiviseen päättelyyn, jossa on yhdistetty edellä mainittuja muotoja. (Tuomi & Sarajarvi 2018: 107; ks. myös Eskola 2015:

188.) Valitsin tutkimukseni analyysimenetelmäksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Siinä teoriaa käytetään apuna abduktiivisessa päättelyprosessissa. Analyysimenetelmällä tutkimuksessa tarkasteltu ilmiö pyritään saamaan tiivistettyyn muotoon havaintoja pelkistämällä. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteen mukaisesti. Aineisto ja tutkimusongelmat ovat usein kietoutuneena toisiinsa. Tutkijan rooli on merkittävä analyysin ”totuutta” etsiessä, ja tutkija tekee omia valintoja tutkimusprosessin edetessä. Aineistosta etsitään tiettyjä toistuvia rakenteita, teemoja sekä keskeisiä ydinkategorioita, jotka kuvaavat tutkittavaa ilmiötä, ja tekstistä etsitään merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 108, 109, 117; Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2017: 13, 21.)

Tutkimukseni aineiston analyysiprosessi alkoi jo haastatteluvaiheessa ja eteni polveilevasti tutkimusaineistoon perehtyen (Hirsjärvi ym. 2012: 224). Konkreettinen analysointi alkoi kuitenkin litteroidun tekstin läpikäymisellä. Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 304 minuuttia eli hieman yli viisi tuntia. Litteroitua aineistoa tuli 68 sivua (Calibri-fontti, kirjainkoko 11). Otin aineistoon mukaan myös nuorten pilottihaastattelun. Se soveltui hyvin aineistoksi, koska tutkimuskysymykset eivät oleellisesti muuttuneet ja pilottihaastattelun nuoret pystyivät antamaan tutkimusta ajatellen hyvää informaatiota. Koska olin käyttänyt ulkopuolisen litteroijan apua, kuuntelin haastattelunauhoitukset vielä kertaalleen litteroitua tekstiä silmäillen. Litterointi oli tehty peruslitterointina, eli litteroinnissa oltiin kiinnostuneita siitä, mitä haastateltavat sanoivat eikä siitä, miten he sanoivat (ks. Ruusuvuori 2017: 425). Selkeyttäakseni haastatteluaineistoa, merkitsin nuorten parihaastattelut koodilla N ja järjestelin haastattelut numeroin 1–5. Nuorten haastattelu oli siten koodattu esimerkiksi N1. Työntekijöiden haastattelut koodasin T-kirjaimella ja vastaavasti luottamushenkilöiden haastattelut L-kirjaimella.

Analyysiprosessin edetessä luin litteroidun aineiston muutaman kerran läpi, jotta aineisto tuli minulle tutuksi. Alleviivasin samalla haastattelujen mielenkiintoiset kohdat ja kirjoitin huomioita Wordin kommenttikenttään. Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2017: 21) toteavatkin, että aineistomassa vaatii sen systemaattista läpikäyntiä, jotta tutkijana pystyisi ymmärtämään tutkimuksen ilmiöitä ja jäsentämään aineistoa. Käsitteelin nuorten haastatteluaineistoa omana kokonaisuutena. Luottamushenkilöiden ja työn-

tekijöiden haastatteluaineistot päädyin yhdistämään, koska haastattelukysymykset olivat samoja ja näyte oli pieni (neljä haastattelua) (ks. Eskola & Suoranta 2008: 18).

Sisällönanalyysia ohjasi oma tutkijan näkemykseni ja ymmärrykseni teoreettisen viitekehyksen ja tutkittavien asioiden yhteyksistä. Kiviniemen (2015: 84) mukaan aineiston analysointia voidaan pitää tutkijan henkilökohtaisena rakennelmana ilmiöstä. Jäsentelin aineistoa selkeyttääkseni aineiston sisältöä. Kokosin aineistoja tutkimusteemojeni alle: osallisuuden kokeminen ja nuorten vaikuttamismahdollisuudet. Koska teemoihin liittyvää puhetta saattoi löytyä myös toisen aihepiirin kohdasta, merkitsin samaan teemaan liittyvät asiat värikoodeilla.. Aineiston kokoamisen jälkeen lähdin etsimään teemojen alta samankaltaisuuksia. Löysin uudenlaisia kokonaisuuksia alkuperäisilmaisuja kootesani. Tein alkuperäisilmaisuihin pelkistyskäsitteitä alaluokiksi, joista muodostui yläluokkia. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018: 104–107.) Taulukossa 1. kuvaan prosessia luottamushenkilöiden ja työntekijöiden aineiston avulla.

Taulukko 1. Esimerkki luottamushenkilöiden ja työntekijöiden haastatteluaineiston sisällönanalyysistä

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaus/Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p><i>"...että on aika tärkeä, että tuetaan nuoria. Ei ohjata liikaa, koska kysymys on siitä, että nuorilla on tasavertainen oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa asioihin."</i> T2</p>	<p>nuoria tuetaan, mutta ei ohjata liikaa</p>	<p>asenne nuorten vaikuttamista kohtaan on myönteinen</p>	<p>N U O R T E N</p>
<p><i>"mut kyl mul niinku ymmärrys on nimenomaan se, että heitä halutaan olla tukemassa ja kannustamassa"</i></p>	<p>nuoria halutaan kannustaa</p>		<p>V A I K U T T A M I N E N</p>
<p><i>"...nuorisovaltuustotyö on tämmönen akatemia tai esikoulu tämmöseen elinikäiseen vaikuttamiseen..."</i></p>	<p>nuorisovaltuustotyö kouluttaa vaikuttamiseen tulevaisuudessa</p>	<p>nuorille opetetaan vaikuttamista</p>	
<p><i>"...siinä on tämmösen kansalaisyhteiskuntaan liittyvää ideologista valmennusta...että olkaa hereillä ja valveilla, katselkaa ympärillen, et mitä tapahtuu..."</i></p>	<p>nuoria valmennetaan seuraamaan myös yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia</p>		

5. TUTKIMUSTULOKSET

Esittelen tässä luvussa tutkimustulokset ennakkoon asettamieni teemojeni mukaisesti. Teemat osoittautuivat toimiviksi myös analyysivaiheessa. Peilaan tutkimustuloksia teoriaohjaavasti teoreettiseen viitekehykseen. Käytän tutkimustuloksia analysoidessani erityisesti osallisuuden portaiden osallisuuden jaottelua: tieto-osallisuus, konsultaatio-osallisuus, päätösosallisuus, toimeenpano-osallisuus, toimintaosallisuus. Käytän tulosten esittelyssä apuna myös aiemmin saatuja tutkimusten tuloksia, jotka sopivat asiayhteyteen. Jotta lukijan mielenkiinto pysyy yllä ja aineiston ääni pääsee kuuluviin, käytän autenttisia lainauksia haastateltavilta. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018: 182.) Haastattelut on litteroitu alkuperäisellä puhekielellä, joten lukija pääsee hyvin lähelle haasteltavia aineistositaattien avulla. Haasteena saattaa olla lukijalle tieteellisen tekstin ja puhekielen yhdistäminen tutkimusraportissa.

Esittelen ensin nuorten osallisuutta haastateltavien kuvaamina. Seuraavissa alaluvuissa esittelen tutkimustulokset haastateluaineistosta. Tarkastelen tutkimustuloksia samankaltaisesti nuorten, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden näkökulmia yhdistellen ja vertaillen. Käytän tutkimustuloksissa nuorisovaltuutetuista yleisnimitystä nuoret. Jos tekstissä on viittaus muihin nuoriin, se ilmenee asiayhteydestä tai käytän niissä kohdissa nuorisovaltuutettuilmausta. Työntekijöistä ja luottamushenkilöistä käytän yhtenä ryhmänä joissakin kohdissa ilmaisua aikuiset.

5.1. Osallisuutta vuorovaikutuksen kautta

Luottamushenkilöt ja työntekijät kuvasivat osallisuuden vahvasti yhteisöön kuulumisen kautta. Heidän mukaansa osallisuuteen liittyy myös ympäristö, joka houkuttelee osallistumaan. Toisaalta puheista nousi esille, että osallisuus on erityisesti sitä, että ihmisillä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa omaan toiminta- ja elinympäristöönsä. Tärkeänä osallisuuden tekijänä nähtiin myös se, että pitäisi olla tarjolla paikkoja, jossa voisi kohdata muita ihmisiä ja tulla hyväksytyksi. Tutkimustulos on linjassa Reimerin (2004: 88–90) kuvaaman sosiaalisen osallisuuden kanssa. Ihmiset tarvitsevat luottamusta ja vastavuo-

roisuutta. Sosiaalisten suhteiden merkitystä kuvattiin myös luottamuksellisena ilmapiirinä vastauksissa useamman kerran.

”Mun mielest se olennainen juttu sitte osallisuudessa on juuri se...enemmänki luodaan sitä semmosta ympäristöö, jossa nuoret voi itse mieltää sen, että mitä he vois tehdä.” T

”...et löydettäis niit semmosii matalakynnyksiä paikkoja, missä voisi osallistua, kuulua johonkin yhteisöön, löytää jotenkin paikkoja, paikkansa ja tulla nähdyksi jotenki uniikkina ja ainutlaatuisena, hyvänä tyyppinä.” L

*”...nii on semmonen luottamuksellinen ilmapiiri, et jokanen uskaltaa olla oma itsensä ja tuoda oman näkemyksensä. Kaikille annetaan tilaa ja kaikkien ajatuksille annetaan tilaa ja oikeus tulla ihmisille kuulluksi, ja must sit tässä nuorisovaltuu-
tossa se toimii todella hyvin.” T*

Osallisuuteen liitettiin myös vahvasti yhteiskunnallinen näkökulma. Osallisuuden koettiin kuuluvan kansalaisyhteiskuntaan, ja jotta ihminen voidaan nähdä yhteiskunnan osana, hänet tulisi huomata. Haastattelussa nostettiin samalla esille, että kaikki nuoret tulisi huomioida tasapuolisesti riippumatta ihonväristä, sukupuolesta tai taloudellisista lähtökohdista. Haasteltavien näkemys oli linjassa myös Arnsteinin (1969: 219) klassisen osallisuuskäsityksen kanssa: täysivaltaisena kansalaisena ihmisen voidaan sanoa olevan osallinen. Alla oleva lainaus kuvaa hyvin yhteiskunnallista näkökulmaa. Siinä heijastuu myös jonkin verran haastateltavan oma arvomaailma.

”...et miten ihminen jotenkin nähdään laajemmin tavallaan yhteiskunnan jäsenenä, et kuinka hän tulee nähdyksi ja kuulluksi, ja miten me ehkä yhteiskuntana, yhteisönä mahdollistetaan se, et hän pystyy jotenkin sen oman potentiaalinsa siellä vielä jotenkin tuomaan esiin.” L

Nuoret näkivät osallisuuden myös johonkin yhteisöön kuulumisena. Heidän mielestään osallisuutta voi ilmaista parhaiten ryhmien avulla, jolloin osallisuutta koetaan yhdessä muiden kanssa. Yhdessäolo ja yhdessä tekeminen luovat myös ryhmähenkeä ja lisäävät intoa toimia yhdessä. Taskinen (2017: 36) vahvistaa tutkimustulosta: osallisuus auttaa yhteenkuuluvuuden tunteen saavuttamisessa, ryhmä vahvistuu ja saa ryhmän jäsenet toimimaan. Osallisuus koettiin myös vahvasti tunteen kautta. Yksilö on silloin osa jotain suurempaa.

”Meil on tällä hetkellä erittäin semmonen hyvä ja positiivinen yhteishenki ja että kaikki kuuluu siihen... siel on ihan mukavaa olla...” N4

”...et kun on osallinen, on osallinen just jotain isompaa.” N1

”Ja sit just nuorisovaltuusto on väline, millä tätä osallisuutta saa ja voi käyttää” N1

Haastatteluissa osallisuuden käsite kuvattiin osittain vaikeana selittää lyhyesti ja ytimekkäästi. Toisaalta pohdintaa herätti se, että saman asian voi ymmärtää monesta eri näkökulmasta. Koska osallisuutta haluttiin tarkastella kuntatasolla ja nuorten kohdalla, eräs haastateltava nosti esille ajatuksen kunnan omasta osallisuuden mallista. Kallion ja Bäcklundin (2014: 246, 250) haastattelemat asiantuntijat isoista kaupungeista (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku, Oulu) nostivat myös esille osallisuuteen ja osallistumiseen liittyvät käsitteelliset epäselvyydet ja epämääräisyydet. Alla lainaus osallisuuden malli –ajatuksesta.

”Mä näkisin, että sellanen oman kunnan osallisuuden malli tai sen määrittely tavalla tai toisella olis kyllä äärettömän hyödyllistä ja tarpeellista. Ja nimenomaan niin, että sitä käytäis sitte myöskin kaikilla päätöksenteon tasoilla, koska käsitys nuorten osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin on aivan erilainen riippuen siitä, keneltä siitä kysyy.” T

5.2. Nuorisovaltuutetut vaikuttajina kohdekunnissa

Nuorten vaikuttaminen ilmeni molemmissa kohdekunnissa konkreettisilla tavoilla. Tutkimustuloksista nousi esille erityisesti päätösosallisuus. Nuoret otettiin mukaan päätöksentekoon ja heidän ideoitaan kuunneltiin. Nuorilla oli edustus kaupunginvaltuustossa, lautakunnissa ja keskeisissä kunnan toimielimissä. Osittain kyseisten edustusten kautta nuorisovaltuustoa kuvattiin erityisenä vaikuttamisen väylänä. Työntekijät ja luottamushenkilöt kuvasit nuorten vaikuttamismahdollisuuksia hyvinä. Nuorille oli annettu hallintosääntöjen kautta mahdollisuus olla osallisina kunnan päätöksentekoprosesseissa. Työntekijöiden mukaan nuorisovaltuutettujen toimintaa ohjasivat myös nuorisovaltuuston omat säännöt ja toimintasuunnitelmat, joiden laatimisessa nuoret olivat mukana. Haastatteluissa nousi esille ajatus, että nuorten vaikuttamisen keinoja voisi tulevaisuudessa lisätä antamalla lisää vastuuta ja oikeuksia.

”Kyllä se tällä hetkellä kaikkein keskeisin on nää toimielimet, että se on ollut hyvä alku, se on ollu se kaiken A ja O siinä mielessä, että meil on kaikkialla muualla paitsi kaupunginhallituksessa nuorisovaltuuston edustajat.” T

”... aika ajoin on käyty keskustelua esimerkiksi siitä, että riittääkö se läsnäolo- ja puheoikeus lautakunnassa nuorisovaltuuston edustajalle...Tai pitäiskö nuorisovaltuustolle myöntää suurempi budjetti ja jonkun verran enemmän vastuuta ja mahdollisuuksia toteuttaa itseään.” L

”No, just että meil on noissa lautakunnissa kaikilla on edustuspaikat, etää tämöne läsnäolo- ja puheoikeus, mutta ei äänioikeutta. Niin siellä me saadaan kans sanoa meidän mielipiteemme asioista” N4

Nuoret kokivat vahvimmiksi vaikuttamiskeinoiksi ns. poliittiset keinot eli aloitteet ja kannanotot. Erityisesti nuoret olivat vaikuttuneita siitä, että heillä oli mahdollisuus käyttää useita erilaisia vaikuttamisen kanavia. Muutamat nuorista olivat kokeilleet mielipidekirjoitusten voimaa. Nuoria oli pyydetty edustajiksi esimerkiksi erilaisiin työryhmiin. Heillä oli ollut mahdollisuus vaikuttaa lisäksi nuorisotalojen toimintaan, lähiliikunta- paikkojen kehittämiseen ja tietokoneiden saamiseksi lukioihin. Sekä aikuiset että nuoret kertoivat samoista vaikuttamisen kohteista. Nuorten puheista nousi vahvemmin esille ylpeys siitä, missä he olivat voineet olla mukana ja missä asioissa he olivat olleet aloitteellisia. Saavutuksista puhuttiin, kun nuoret olivat olleet mukana alusta lähtien aina suunnitteluvaiheesta toteutukseen,

”Kyllähän se niinku eri vaiheissa heitä pyritään huomioimaan, et heiltä pyydetään kommentteja erilaisiin suunnitelmiin, tai strategiapapereihin, toimintaohjelmiin, et heillä on mahdollisuus olla niihin kommentoimassa,..” L

”...nii onhan nyt nuorisovaltuustolla ollu monta sellasta saavutusta, että meidän alotteesta on saavutettu jotakin. Esimerkiks just ite koen, kuinka ihanaa oli, ku pääs kesätöihin, ku eiks se ollu nii, että nuorisovaltuusto sai niitten kesätyöpaikkojen määrän tuplaantumaan viime vuonna meidän alotteesta.” N5

Nuorten kesätyöpaikkojen määrän lisääminen kuntatasolla oli oman kunnan nuorille iso asia. Vastaavanlainen kokemus oli toisessa kunnassa ns. harraste- ja nuorisopassit, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa nuoret olivat olleet vahvasti mukana. Loppujen lopuksi kohdekuunta oli hetken aikaansa edellä, koska valtakunnallinen hanke nuorisopasseista alkoi samoihin aikoihin. Edellä olevat saavutukset kuvastavat hyvin toimintaosallisuutta. Nuoret olivat olleet mukana suunnitteluprosesseissa alusta lähtien ja heidän

toimintansa oli johtanut uusiin toimintamalleihin. Nuorisovaltuustojen toimintaa tutkinut Marko Kananen (2017: 162) vahvistaa saavutusten merkitystä. Hänen mukaansa nuorisovaltuutetut haluavat osallistua ja nähdä oman työnsä tulokset.

Nuoret kuvasivat osallisuuden aktiivista ilmentymää, osallistumista, hieman eri tavoin kuin työntekijät ja luottamushenkilöt. Nuorten mielestä osallistuminen voi ilmetä usealla eri tavalla. Osa nuorista halusi olla enemmän äänessä ja osa puolestaan oli lähinnä hiljaa ja seurasi tilannetta. Tämä oli usean nuoren mielestä hyväksyttävää ja ymmärrettävää. Jo tietoisuus siitä, että voi olla läsnä ja halutessaan sanoa mielipiteensä ja vaikuttaa, tuntui hyvältä ja riittävältä.

”et se on must tosi tärkeetä et nuorisovaltuustossa annetaan ja saadaan niitä mahollisuuksii löytää se oma vaikuttaminen.” N2

”No siis mun mielest tää nuorisovaltuusto on tällee yleisesti hyvä paikka. Just tää ikkuna tai etupenkin paikat, ja sitten siinä oppii ja pääsee vaikuttamaan paljonkin, jos haluaa aika moneen asiaan.” N4

”Mutta siis tälläsinä muina vaikuttamisen keinoina, niin nimenomaan vaikka henkilökohtaset viestit tai vetoamukset johonkin valtuutetuille, tai sillai niinku, mielipidekirjotukset.” N4

”Mut se osallistuminen on niin henkilökohtanen kokemus, et jollekki osallistuminen voi olla sitä, et sä oot vaan paikalla ja läsnä eikä tarvi välttämättä puhuu, kuhan sä oot vaan siinä. Joku taas haluaa, että ääni tulee kuuluviin ja sä oot äänessä, ja pääset näyttää sitä, et mä oon tässä.” N3

Työntekijät ja luottamushenkilöt puolestaan näkivät nuoret lähinnä aktiivisen osallisuuden kautta. Molemmissa kunnissa nuorisovaltuutetuista oli muodostunut aktiivinen ja monessa mukana oleva nuorisoryhmä. Toisaalta heidän myös odotettiin olevan idearikkaita. Seuraavissa lainauksissa haastateltavat kuvaavat nuorisovaltuutettuja.

”Kun tulee valituksi nuorisovaltuustoon, sehän viestii siitä, että tää kyseinen nuori on aktiivinen jo ennen tuloaan, elikkä aika moni nuorisovaltuutettu kuuluu oman koulunsa oppilaskunnan hallitukseen. On muutamia jäseniä, jotka on tuolla poliittisissa nuorisojärjestöissä aktiivisia, ... viestii siitä, että ollaan monipuolisesti mukana järjestötoiminnassa ja oppilaskuntatoiminnassa” T

”...mut et siellä on kyllä ilahduttavaa nähä se, että heillä on hyvä henki ja niinkun moniarvonen joukko se, et he edustaa aika hyvin erilaisia nuoria, ei vaan jotain tiettyä tyyppistä.” L

”...kyllähän nuorisovaltuusto on meidän kaupungissa erittäin aktiivinen ideoimaan erilaisia asioita ja tuomaan sitä nuorten näkökulmaa esiin.” L

Yksi työntekijöistä haastoi mainittua mielikuvaa ja siihen liittyvää toimintatapaa. Kun kaupungilla oli jokin merkittävä edustustilaisuus tiedossa, esitettiin toive saada juuri tietyt nuorisovaltuuston edustajat paikalle, koska juuri he olisivat olleet erityisen sosiaalisia. Yhden haastateltavan mielestä vaikuttamisen paikat tulisi olla tarjolla tasapuolisesti kaikille nuorisovaltuutetuille. Työntekijän kuvaavaa toimintaa on havaittavissa myös Määtän ja Aaltosen (2016: 159) tutkimuksissa. Menestyjätyyppisille nuorille annetaan useimmin tilaisuus osallistua ja vaikuttaa.

5.3. Nuorten vaikuttamismahdollisuuksia lisääviä ja vähentäviä tekijöitä

Nuorten osallisuutta lisäävinä tekijöinä nähtiin kaupungin hallintokulttuurin ja työntekijöiden ja luottamushenkilöiden positiivinen asenne nuorisovaltuutettujen toimintaa kohtaan. Arvostus heijastui työntekijöiden ja luottamushenkilöiden puheesta ja he myös ilmaisivat sen sanallisesti. Työntekijät ja luottamushenkilöt halusivat osoittaa tukea nuorten työlle ja antaa rakentavaa palautetta, jotta nuorisovaltuutettujen työ jatkossakin sujuisi. Gretschel (2007: 115) vahvistaa näkemystä, että aikuisen tehtävä on tarkkailla nuorisovaltuutettujen hyvinvointia ja nuorisovaltuuston toimintaa.

”Et mä toivon, et mä pystyisin auttamaan sitte meidän edustajaa siellä, niinku tuomaan sitä omaa ääntä esiin ja niitä omia näkemyksiä, mut se vaatii hirveesti häneltä rohkeutta.” L

Aikuisten tukea nuoret osittain kaipasivatkin, sillä haastatteluissa pohdittiin pystyykö nuori kaikissa tilanteissa sanomaan mielipiteensä. Useat nuoret miettivät sitä, että osa nuorisovaltuutetuista on melko arkoja sanomaan mielipiteensä, varsinkin valtuustokauden alussa. Osa nuorista kuvasikin tilanteen muuttuvan, kun kokemus lisääntyy ja itse-tunto kasvaa. Gretschel (2002a: 50) puhuu voimaantumisesta, kun haastateltavat nuoret

puhuivat kokemuksen lisääntymisestä ajan kuluessa. Gretschel (2002a: 50) nostaa voimaantumiseen myös oman arvostuksen lisääntymisen. Osa työntekijöistä viittasi haastatteluissa samoihin alkuvaikeuksiin, joihin heidän vastauksensa oli koulutus.

”...nuorisovaltuutettuna oleminen, on kuitenkin tietynlaista esillä olemista, niin siihen pitäis vähä harjaantuu siinä. Ja sit vahvistaa myös omalla tavallaan itse-tuntoaan siinä toiminnassa samalla, että uskaltaa tulla esille ja saa sen mandaat-tinsa myös vahvemmin, kun tuo asioita esille.” N1

”...nuorisovaltuustossa toimiminen on ollut yllättävän paljon helpompaa kuin olisin alun perin ajatellut ja ajan myötä huomaa, että se on yhä helpompaa ja helpompaa, kun rohkeutta ja kokemusta kerääntyy, ja on tää ollu erityisen hyvä ja kannattava.” N5

Aikuiset kokivat, että heillä oli myös vastuu huolehtia nuorisovaltuutettujen osallistamisesta ja vaikuttamismahdollisuuksista. Gretschel (2002a: 55, 57) kuvaa aikuisia kuvaavasti välittäjäpersooniksi nuorten ja kuntaorganisaation välillä. Aikuisen rooli nousi haastattelussa selkeästi esille. Aikuiset olivat valmiita huolehtimaan kunnan byrokraatiin liittyvistä asioista, ja nuorille oltiin valmiita antamaan vastuuta erilaisten työryhmien kautta. Tässä puheessa näyttäytyi osallisuuden portaissakin vahvasti ilmenevä aikuisen rooli joko vahvasti tukemassa tai taustalla tukien. Kiilakoski ym. (2012: 250) ovat myös huomanneet, että viranhaltijoiden asenteet ja taidot toimia nuorten kanssa vaihtelevat.

”Me ollaan kaupungin hallituksen alainen asiantuntijaelin, niin siinä täytyy tietysti pitää huoli aikuisen ohjaajan, että homma menee niinkun pitää.” T

”...mut kyl mul niinku ymmärrys on nimenomaan se, että heitä halutaan olla tukemassa ja kannustamassa.” L

”...mä sanoisin että kaiken kaikkiaan nuoret otetaan tosi hyvin vastaan esimerkiksi meillä toimielimissä” T

Työntekijän taidot nousivat haastatteluissa isoon rooliin. Enimmäkseen nuorisotyöntekijöitä ja muita kunnan työntekijöitä ja myös luottamushenkilöitä kiiteltiin. Nuoret olivat saaneet kannustusta ja yleinen ilmapiiri nuoria kohtaan oli koettu myönteisenä. Nuoret olivat saaneet vastauksia kysyessään kunnan hallintorakenteesta, taloudesta tai muista

käytännön asioista. Nuoret kertoivat, että saatuaan apua ja hyväksyntää, he olivat innostuneemmin mukana toiminnassa. Tutkimustulosta vahvistaa Allardin (1976: 38, 48) teoria siitä, että saatuaan arvostusta ja hyväksyntää yksilön on helpompi toimia.

”...kaikil on se tahtotila siihen, että X on nuorten kaupunki ja X:lla nuoret saa olla mukana ja saa vaikuttaa.” N2

”Mut että en oo kertaakaan huomannu tilannetta, jossa nuorisovaltuuston ottamista mukaan johonki asiaan tai hankkeeseen ois vastustettu.” L

”...toimii oikeestaan hyvin, että se on aika semmosta vilpitöntä, suoraa, luonnollista luontevaa tää meidän yhteistyö” T

Nuoret kokivat, että heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan lisäsi heidän saamansa luotamustehtävä nuorisovaltuustossa. Nuorisovaltuutetun mandaatti antoi heille luvan vaikuttaa omassa kunnassaan koko kaupungin nuorten edustajina ja nostaa nuorten näkökulmaa esiin. Osa nuorista käytti mandaatti-käsitettä vahvistamaan myös omaa sanoamaansa. Nuoret olivat haastatteluissa valmiita ottamaan myös aktiivista roolia vaikuttamistyössä. He kertoivat, että he olivat valmiita ”pitämään silmänsä auki” ja seuraamaan mitä omassa kunnassa tapahtuu, ja mihin asioihin he voisivat nuorina ilmaista mielipiteensä tai kehittämisehdotuksensa.

Aikuiset kokivat, että nuorisovaltuustolla on vielä työtä, jotta nuorisovaltuuston toiminnalle saadaan vaikuttavuutta ja uskottavuutta. Aikuiset painottivat nuorisovaltuutettujen roolia toimia *nuorten äänenä* omassa kaupungissaan, jotta nuorisovaltuuston toiminta olisi enemmän tunnettua ja sitä kautta vaikuttamismahdollisuuksia tulisi lisää. Nuorten odotettiin toimivan viestinviejinä kaupungin nuorille ja sen asukkaille.

”nuorisovaltuuston tehtävänä on nimenomaan olla se nuorten ääni, et tavallaan toisivat sieltä niitä terveisiä sieltä kentältä niistä yhteisöistä, joihin he kuuluvat, niin sitte meille aikuisille tiedoksi.” L

”Hehän on sellasella roolissa, et he vois olla viestinviejiä kahteen suuntaan, et viestinviejiä sinne oman ikäisten, keitä he ovat siellä edustamassa, kuka heidät on siihen tehtävään valinnut, niin heidän suuntaan, ja tavallaan vaikuttajina sinne, niinku innostajina, motivaattoreina ja sitte myöskin tiedonvälittäjänä.” L

Valtakunnallisessa nuorisotyön- ja politiikan ohjelmassa viitataan myös huoleen siitä, että nuorisovaltuustojen toimintaa tulisi yhä enemmän tehdä tunnetuksi omalla paikkakunnalla ja samalla vaikuttavuutta täytyisi lisätä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: 14). Nuorisovaltuutettujen aktiivisuus ja osallisuus kokouksissa, työryhmissä ja lausuntokierroksilla lisää nuorten äänen kuulumista myös ELY -keskuksen selvityksen mukaan (Gellin ym. 2012: 171, 172).

Nuoret löysivät myös haasteita, jotka liittyivät kunnan hallintoon. Nuoret olisivat tarvinneet joissakin tilanteissa enemmän tukea. Muutama nuori nosti esille kehittämisideaksi lautakuntakummien systemaattisen toiminnan aloittamisen. Heidän kunnassaan toiminta oli ollut jonkun aikaa käytössä, mutta oli myöhemmin hiipunut. He toivoivat, että lautakunnissa olisi joku nimetty luottamushenkilö, joka ottaisi heidät nuorten sanojen mukaisesti ”siipien suojaan”.

Erityisesti lautakuntatyöskentely vaikutti nuorista haastavalta. Hallinnon kieli ei ollut aina ymmärrettävää ja siitä syntyi ongelmia. Nuorilla saattoi mennä aikaa ennen kuin he ymmärsivät tarkemmin mistä kokouksissa puhuttiin.

”Joo, no mulla ainaki tulee heti mieleen esityslistojen kieli, että mä olin just ekalla kaudella siinä sosiaali- ja terveyslautakunnassa ja mä muistan, että meni oikeesti tosi kauan, et pääs sisään siihen. Siellä käytettiin paljon lyhenteitä.” N3

”onhan se kielikin ehkä sellasta vähän vieraannuttavaa, et lukee esityslistoja ja yrittää niistä ymmärtää, niin niissä voi olla tekemistä ihan aikuisella ihmiselläkin, et mistä tässä nyt puhutaan ja mitä ollaankaan päättämässä, ja sit jos ei oo ehkä sitte substanssista laajempaa ymmärrystä, tai ees tietysti ei voikaan olla nuorella ihmisellä, pysty niinku tutkimaan sitä ilmiötä laajemmin” L

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksia vähentäviin tekijöihin liittyi näennäisosallisuus. Se nousi esille lausuntojen tekemisessä ja aikatauluissa. Työntekijät pohtivat omaa rooliaan viranhaltijoina, jos nuorisovaltuustolle tulee pyyntö lausunnosta. Kuka sen käytännössä tekee? Jos lausunnon tekee viranhaltija, miten käytännössä toteutuu nuorisovaltuuston osallisuus?

Norjassa on pohdittu melko samankaltaisia asioita. Nuorten ei ole odotettu siellä osaan tai hallitsevan hallinnollisia asioita, vaan poliitikot ja viranhaltijat ovat lähinnä korostaneet nuorten osallistumisen symbolista arvoa. Toisaalta nuorisovaltuuston merkitystä nuoren tulevaisuudelle painotettiin myönteisesti. (Kiili 2006: 29–30, lainaus Kjøholt & Lidén 2004: 64–75.)

Tutkimustuloksista näennäisosallisuus nousi nuorten kohdalla huomattavasti vahvemmin esille. Nuoret toivat jokaisessa haastattelussa esille, että heitä kuullaan ja heihin suhtaudutaan asiallisesti, mutta usein heitä kuullaan liian myöhään. Mielenpitoita saatetaan kysyä siinä vaiheessa, kun päätökset on jo käytännössä tehty. Nuoret kokivat, että päätettävistä asioista oli keskusteltu silloin, kun he eivät olleet olleet paikalla. Tilanne muistuttaa Gellin ym. (2012: 150) alibinuoret -ajatusta, jossa nuoret otetaan mukaan päätösprosessiin, jotta voidaan todeta heidän olleen mukana päättämässä, mutta todellisuudessa oikeaa päätösvaltaa ei ole suotu.

Nuoria harmitti erityisesti kunnallisten päätösten käsittelyaikataulut, jotka eivät menneet välttämättä linjassa nuorisovaltuustojen omien kokousten kanssa. Nuorisovaltuuston oma kokous saattoi olla vasta ns. päätöksentekokokouksen jälkeen ja lausuntopyyntö tuli silloin myöhässä. Toisinaan nuori koki epävarmuutta lautakunnan kokouksessa edustaessaan nuorisovaltuustoa, jos käsiteltäviä asioita ei oltu ehditty käymään läpi nuorisovaltuuston porukalla. Nuori joutui miettimään esittääkö oman näkemyksensä nuorena vai nuorisovaltuuston virallisena edustajana. Nuoret haastoivat luottamushenkilöitä ja työntekijöitä, että tilanteet voisivat jatkossa muuttua.

”No ei täst nyt oikeen, että päätökset ollaan jo tehty, et sillee niinku liian myöhään kysytään sitä mielipidettä, niin sit se.” N3

”Mä pidän kyl esteenä sitä, et meidän ei anneta vaikuttaa siinä vaiheessa, ku se on mahollista” N2

”Mun mielest ois tärkeätä, että nuoret otettais lausuntokierroksella mukaan, silloin ku se virkamieski valmistelee sitä asiaa. Ja myös semmosissa projekteissa, jotka ei välttämättä liity suoraan nuoriin.” N2

Nikkilä (2002: 70) on huomannut samankaltaisia ongelmia myös muissa nuorisovaltuustoissa, joten tutkimustulosta voidaan pitää yhtenevänä. Nuorisovaltuutettujen puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnan eri lautakunnissa ei takaa sitä, että nuoret pääsisivät aidosti vaikuttamaan kunnan asioihin. Yleensä kokoukseen tulevat asiat on valmisteltu pitkälle ennen kokousta luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden valmistelemissa kokouksissa. Nuorisovaltuutetut jäivät tuolloin todellisten vaikuttamiskeskustelujen ulkopuolelle. Lautakunnan kokous saattaa sisältää vain toteavaa keskustelua, jolloin voinee puhua näennäisosallisuudesta. Nuoret ovat läsnä, mutta he eivät todellisia vaikuttajia. Kun päätöksentekoa joutuu seuraamaan vierestä, se ei ainakaan lisää vaikutusmahdollisuuksia.

Viimeisenä selkeänä esteenä koettiin aika. Erityisesti nuoret kokivat, että nuorisovaltuuston toimintaan ei riitä aina oma aika. Tämä koettiin siitä huolimatta, että he olivat tosissaan innostuneita omasta mandaatistaan. Tutkimustulosta vahvistaa myös Nikkilän (2002:69) näkemys, että nuorisovaltuutetut ovat ikäryhmäänsä verrattuna keskimääräistä aktiivisempia. Haastateltavilla nuorilla oli paljon harrastuksia ja osalla töitä, jotka veivät illasta oman aikansa. Tällöin ajanpuute nousi esteeksi täysipainoiselle toiminnalle nuorisovaltuustossa. Työntekijöillä oli puolestaan huoli siitä, että monet tilaisuudet järjestettiin nuorten kouluaikana. Samoja huomioita ovat tehneet myös Feringa ja Tonkens (2017: 46).

”Ja olen sanonutkin näille ihmisille, jotka näitä työryhmiä vetää, että järjestäkää ne kokoukset ilta-aikaan...se on lähinnä toi ajan sovittaminen, tän aikuisten ja nuorten maailmojen kohtaaminen.” T

”...et löytyyks aikaa siihe, että pääsee kokoontumaan ja hoitamaan asioita eteenpäin.” N3

5.4. Nuoret yhteiskunnallisessa ”koulussa”

Työntekijät ja luottamushenkilöt toivat usein esille nuorisovaltuuston paikkana, jossa vaikutetaan ja jossa voi oppia vaikuttamisesta. Myös nuorten haastatteluissa nuorisovaltuusto koettiin eräänlaisena kouluna. Nikkilä (2002: 70) kertookin erään maakuntajohtajan kutsuneen nuorisovaltuustoja jopa demokratian korkeakouluiksi. Kaikki haastatelta-

vat olivat sitä mieltä, että nuorisovaltuustotyö kasvattaa vaikuttamiseen tulevaisuudessa. Eskelinen ym. (2012: 39) ovat myös huomanneet, että nuorisovaltuusto on oivallinen paikka kouluttaa nuoria ja opettaa heille uusia vaikuttamistapoja.

”...et jos nuorisovaltuutetut perusperehdytyksen lisäksi halua osallistua koulutuksiin ja tapahtumiin, niin kaupunki luo siihen kyllä puitteet ja antaa mahdollisuudet” T

”Et on se myös kasvattanu päättäjiä. Ja nuoremmista myös sitte aktiivisia kansalaisia niistäki, jotka ei politiikkaan välttämättä päädy.” L

Nikkilä (2002: 62) pohtii myös sitä, ovatko nuorisovaltuustot ns. poliittisen sosialisoin välineitä. Voidaanko nuorisovaltuustot mieltää julkisen hallinnon rakenteiksi, joissa nuorista kasvaa tulevaisuuden vaikuttajia. Tällöin nuorisovaltuusto olisi paikka, jossa nuoret oppisivat osallistumisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen säännöt ja rakenteet.

Työntekijät ja luottamushenkilöt nostivat esille nuorisovaltuuston paikkana, jossa oppii demokratiasta ja vaikuttamisesta. He eivät kuitenkaan olleet yksimielisiä kommentissaan nuorisovaltuuston roolista suhteessa politiikkaan. Erityisesti työntekijöitä hämmensi käytännön työssä politiikan ja epäpoliittisen nuorisovaltuustotoiminnan ” epäyhä allianssi”, mikä tarkoittaa tässä kontekstissa politiikan vahvaa läsnäoloa päätöksentekojärjestelmässä ja nuorten poliittista sitoutumattomuutta. Toisaalta työntekijät olivat havainneet poliittisten vaikutteiden siirtyvän myös nuorisovaltuutettuina toimiviin nuoriin yksilöinä.

”...nuorisovaltuustotoiminnan tarkoitus ei oo kasvattaa poliitikkoja, vaan nuorisovaltuustotoiminta on tapa tukea nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia ja tuoda sitä nuorten ääntä esiin ihan konkreettisesti Ja sillon ei oo olennaista se, että mikä on se seuraava steppi näille nuorille, vaan mikä on se seuraava steppi niissä asioissa, joista näitten nuorten kanssa puhutaan ...” T

Eräs nuorista totesi haastattelun lopussa, että nuoria tarvitaan poliitikkojen ja viranhaltijoiden sekaan kommentoimaan ja kertomaan mielipiteitä asioista, joita aikuiset eivät rohkene ääneen lausua. Nuoren mielestä päätöksenteossa tarvitaan poliittisesti sitoutumattomia nuoria, jotka voivat nähdä asiat selkeämmin ilman poliittisia puolueohjelmia tai arvolatauksia.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Analysoinnin jälkeen on tulkinan ja johtopäätösten aika. Tässä kappaleessa tarkastelen, mitä kiinnostavaa haastateltavat ovat kertoneet, voiko aineistosta päätellä jotain ja löytyykö aineistosta ristiriitaisuuksia (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009: 96).

6.1. Tulosten tarkastelua

Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää nuorten osallisuutta tukevia rakenteita ja toisaalta tunnistaa nuorten vaikuttamistyön esteitä, jotta tulevaisuudessa nuorten vaikuttaminen kunnissa ja nuorisovaltuustossa helpottuisi. Tutkimuskysymykset olivat: 1) Mitä nuorten osallisuus ja vaikuttaminen tarkoittavat kuntatasolla? 2) Miten nuorisovaltuuston osallisuus toteutuu kahdessa kohdekunnassa? 3) Miten nuoret kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa nuorisovaltuustossa? Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen hain vastauksia teorian ja osittain haastattelujen kautta. Toiseen tutkimuskysymykseen etsin vastauksia työntekijöiden ja luottamushenkilöiden yksilöhaastatteluiden ja nuorten parihaastatteluiden avulla. Kolmanteen tutkimuskysymykseen etsin vastauksia nuorten haastatteluaineiston kautta.

Osallisuus on käsitteenä monimuotoinen. Sen ymmärtämiseen vaikuttaa lähestymisnäkökulma. Osallisuus voi olla prosessi, jolloin siihen vaikuttaa yksilön ikäkaudet ja elämänhistoria. Useimmiten osallisuus nähdään vuorovaikutuksellisenä toimintana. Sosiaalisessa osallisuudessa ihminen kuuluu johonkin yhteisöön tai ryhmään. Osallisuus pitää sisällään myös tutkimuksen toisen teoreettisen tarkastelukohteen eli vaikuttamisen. Tutkimustuloksena nuorten osallisuus on sitä, että nuori kokee itsensä hyväksytyksi jossakin yhteisössä. Osallisuuden kautta nuoren omia ajatuksia kuunnellaan ja hänen käsityksensä omasta itsestään vaikuttajana vahvistuu.

Osallisuuden portaat tulivat esille suurimmassa osassa lähdeaineistoa. Havaintoni on, että osallisuuden portaat sopivat nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien tarkasteluun. Vaikuttamisen käsitteeseen liittyy vuorovaikutuksellinen suhde muihin,

jolloin yleensä neuvotellaan resurssien jakamisesta. Nuorten vaikuttaminen voi ilmentyä monilla eri tavoin. Vaikuttamiskeinoja opitaan kotoa ja koulusta.

Haastateltavien mielestä osallisuuteen liittyy yhteisö. Yhteisönä voi toimia pienempi ryhmä tai koko yhteiskunta, jossa huomioidaan sen kansalaiset eri tasoilla. Tutkimustulosta vahvistaa Rouvinen-Wileniuksen (2014: 52–54) näkemys siitä, että yksilöiden sosiaalinen osallisuus lisää mahdollisuutta tasavertaiseen yhteiskuntaan. Kaikki haastateltavat kokivat, että osallisuus toteutuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Haastateltavien mielestä ympäristöllä on vahva vaikutus osallisuuden kokemukseen. Merkittävänä tekijänä pidettiin myös kohtaamispaikkoja, joissa voisi tavata muita nuoria ja tulla hyväksytyksi. Reimer (2004: 89–90) korostaa myös ympäristön ja paikan vaikutusta, jotta sosiaalisia suhteita ja osallisuuden kokemuksia pääsee syntymään.

Tässä tutkimuksessa osallisuuteen liitettiin vahvasti positiivinen ilmapiiri ja tunteet. Osallisuus toteutuu parhaimmillaan, kun yhteishenki on ryhmässä hyvä. Yhteisön tai ryhmän muilta jäseniltä saatu arvostus ja hyväksyntä lisäävät osallisuuden kokemusta. Tutkimustulosta tukevat Kiilakosken (2007: 13–14) ajatukset siitä, että nuoret tarvitsevat arvostusta tunteakseen osallisuutta. Aineistosta nousi kehitysidea kunnille: kuntiin voitaisiin luoda oma osallisuuden malli. Mallin avulla haluttaisiin selventää kuntien työntekijöille ja sidosryhmille, mitä osallisuudella omassa kunnassa käytännössä tarkoitetaan. Kallio ja Bäcklund (2012: 250) ovat pohtineet samoja osallisuus käsitteen ongelmia.

Tutkimustulosten perusteella ilmeni, että nuorten osallisuus toteutui kohdekunnissa vaikuttamisen kautta. Vaikuttamistyötä tukivat kunnan hallintorakenne, nuorisovaltuuston toimintaohjeet ja säännöt. Nuoret pystyivät osallistumaan lautakuntiin ja keskeisiin toimielimiin. Nuoret myös otettiin mukaan päätöksentekoprosesseihin. Työntekijät ja luottamushenkilöt kokivat, että he ovat osaltaan vastuussa nuorten vaikuttamismahdollisuuksista. Heidän roolinsa aikuisina oli ohjata ja tukea.

Tärkeänä tutkimustuloksena nousi nuorisovaltuuston rooli yhteiskunnallisena kouluna. Poliitiikan suhdetta nuorisovaltuuston toimintaan pidettiin ajoittain haasteellisena. Kaik-

ki haastateltavat pitivät nuorisovaltuustoa paikkana, jossa on kuitenkin mahdollisuus oppia demokratiasta ja erilaisista vaikuttamistavoista. Nuoret kaipasivatkin lisää tietoa vaikuttamistavoista. Tutkimustulosta vahvistaa Augsberger ym. (2018: 19) näkemys siitä, että aikuisten tulisi kouluttaa nuoria yhä enemmän, jotta nuoret voisivat vastata politiikan kautta nouseviin ongelmiin.

Tutkimustulosten mukaan nuorilla oli mahdollisuus vaikuttaa nuorisovaltuustossa. Nuorten mukaan nuorisovaltuusto toimi heille vaikuttamisen väylänä ja paikkana. Tutkimustulosta vahvistaa teoriaosuudessa esitelty osallistuva demokratia, jota nuorisovaltuusto ilmentää. Nuorisovaltuusto pystyy parhaimmillaan lisäämään myös kunnan päätöksenteon laatua (ks. Jäntti ym. 2017: 39.) Nuorisovaltuuston tuoma valtuutus toimia kuvattiin merkittävänä apuna vaikuttamistyössä. Nuoret kokivat voivansa vaikuttaa mandaatin avulla rohkeammin yhdessä ja yksin. Mandaatti toi myös oikeuden toimia sekä kunnan organisaatiossa että sen ulkopuolella. Reimer (2004: 78–81) kuvaa lähes samanlaista tunneperustaa assosiativisten suhteiden muodossa. Assosiativiset suhteet perustuvat vahvasti identiteetin luomiin oikeuksiin.

Nuoret kokivat, että heillä oli käytössään useita vaikuttamiskeinoja. He nostivat esille erityisesti lautakunnissa ja erilaisissa työryhmissä vaikuttamisen. Nuoret pystyivät vaikuttamaan kannanottojen ja aloitteiden kautta. Nuorten kehittämideoita oli myös otettu käyttöön. Nuoret olivat aidosti tyytyväisiä saavutuksiinsa.

Tutkimustuloksista nousi esille nuorten ja luottamushenkilöiden erilainen suhtautuminen osallisuuteen. Nuorten mielestä nuorisovaltuutettu voi vaikuttaa ja olla osallisena omalla läsnäolollaan esimerkiksi seuraamalla kokouksen kulkua. Nuorille osallistuminen oli yhteisönä yhdessä olemista kun taas aikuiset näkivät nuoret enemmän aktiivisen toiminnan kautta.

Tutkimustuloksista löytyi haasteita nuorten vaikuttamistyölle. Nuoret kokivat, että heidät otettiin ajoittain liian myöhään päätöksentekoprosessiin. Nuorten mielestä he jäivät välillä suunnittelu- ja päätöksentekoprosessien ulkopuolelle aikataulusyistä tai aikuisten välinpitämättömyyden takia. Näissä tilanteissa nuoret eivät saaneet aitoa kokemusta

vaikuttamisesta. Nuoret kokivat, että heidän mielipiteitä ei aidosti kuultu tai otettu huomioon. Kokemukset viittasivat heidän osaltaan näennäisosallisuuteen. Tutkimustulosta vahvistaa Arnsteinin ja Hartin tikasmallien tokenismi eli näennäisosallisuus, jota ilmenee helposti byrokraattisissa organisaatioissa (ks. luku 2.5.).

Tutkimustuloksista nousi muutamia haasteita vaikuttamistyölle. Nuoret toivat esille ajan riittämättömyyden nuorisovaltuustotyölle ja vaikean hallinnon kielen. Vaikka nuoret olivat innostuneita nuorisovaltuutetun tehtävästään, usealla nuorisovaltuutetulla oli muitakin harrastuksia. He kokivat riittämättömyyttä sekä ajanpuutteen että vaikean hallinnon kielen vuoksi.

Tutkimustulosten mukaan kunnan työntekijöillä ja luottamushenkilöillä oli iso rooli nuorten vaikuttamistyössä. Nuorten toiminta oli helpompaa, kun aikuiset auttoivat ja kannustivat.

6.2. Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli löytää nuorten osallisuutta tukevia rakenteita ja toisaalta tunnistaa nuorten vaikuttamistyön esteitä, jotta tulevaisuudessa nuorten vaikuttaminen kunnissa ja nuorisovaltuustossa helpottuisi. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella esitän seuraavia johtopäätöksiä.

1. Nuorten osallisuus tarkoittaa kuntatasolla sitä, että nuori kokee itsensä hyväksytyksi jossakin yhteisössä. Nuoren yhteisö voi olla koululuokka, harrastusseura tai oma ystäväpiiri. Koska osallisuus ilmenee myös prosessina, nuoren yhteisö voi muuttua nuoren varttuessa.

Nuorten osallisuus toteutuu aina vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Osallisuus voi kuitenkin näyttäytyä vaihtelevasti. Nuori voi olla joissakin tilanteissa passiivinen ja toisissa tilanteissa hyvin aktiivinen. Ympäristöllä on iso vaikutus nuoren osallisuuteen. Jos tarjolla on kohtaamispaikkoja ja yhteisiä tiloja osallisuuden kokemuksia syntyy helpommin.

Nuorten osallisuus tarkoittaa tasavertaista mahdollisuutta toimia yhteiskunnassa.

Nuorten vaikuttaminen toteutuu kuntatasolla osallisuuden kautta. Nuoret käyttävät useita erilaisia vaikuttamisen muotoja. Yleisiä vaikuttamisen muotoja kuntatasolla voivat olla äänestäminen (esimerkiksi oppilaskuntavaalit), ostoskäyttäytyminen, mielenilmaukset ja nettifoorumeilla kirjoittelu. Nuoret ottavat aktiivisen roolin, jos heillä on mahdollisuus vaikuttaa itselleen tärkeiden asioiden eteenpäin viemisessä. Lapsuudenkodin malli vaikuttamisesta ja koulussa opetetut vaikuttamistaidot lisäävät nuoren intoa vaikuttaa.

2. Nuorisovaltuuston osallisuus toteutuu kohdekunnissa vaikuttamisen kautta. Nuorisovaltuuston jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa nuorisovaltuuston omissa kokouksissa ja työryhmissä. Nuorilla on myös mahdollisuus edustaa nuorisovaltuustoa lautakunnissa, kaupunginvaltuustossa ja keskeisissä kunnan toimielimissä.

Nuoret otetaan mukaan päätöksentekoprosesseihin vaihtelevasti. Koska kokoukset ovat välillä virka-aikaan, nuorten on niihin vaikea päästä. Työntekijät ja luottamushenkilöt haluavat olla nuorten tukena vaikuttamistyössä ja osaltaan pitää yllä hyvää ilmapiiriä.

Nuoret ja aikuiset haluaisivat kokeilla uusia osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia lisääviä toimintatapoja kuten esimerkiksi lautakuntakummitoimintaa ja kunnan omaa osallisuuden mallia.

3. Nuoret kokevat, että heidän vaikuttamismahdollisuutensa nuorisovaltuustossa toteutuvat melko hyvin. Nuorisovaltuustotoiminta on heille vaikuttamisen väylä, jonka kautta he voivat vaikuttaa oman alueen nuorten asioihin ja ottaa kantaa kaupungissa tehtäviin suunnitelmiin, jotka jollakin tavalla liittyvät nuorten elämään. Nuoret haluaisivat olla enemmän mukana jo suunnitteluprosessien alkuvaiheessa. Useimmiten se onnistuikin, mutta ajoittain heillä ei ole mahdollisuutta osallistua päätöksentekoprosessiin niin paljon kuin he haluaisivat. Nuoret kokevat, että kunnan työntekijöiden ja luottamushenkilöiden apu ja tuki on tarpeellinen, jotta vaikuttamistyötä voi tehdä. Vaikuttamisen esteiksi

he kokevat ajanpuutteen, vaikean hallinnon kielen ja kunnan byrokraattiset toimintatavat.

Nuoret kokevat olevansa nuorisovaltuutettuina yhteiskunnallisessa koulussa, jossa he saavat oppia poliittisesta päätöksenteosta ja demokratiasta.

6.3. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulosten arvioinnin yhteydessä tarkastellaan aina myös tutkimuksen validiteettia eli arvioidaan onko tutkimuksella onnistuttu mittaamaan sitä, mitä oli tarkoitus (Hirsjärvi ym. 2012: 229–230). Koska tutkija on isossa roolissa tutkimusprosessin aikana, luotettavuuden arviointiin liittyy myös tutkijan oma suhde tutkittavaan kohteeseen (Tuomi & Sarajärvi 2018: 160.)

Tutkimukseni eteni laadulliselle tutkimukselle tyypillisellä epälineaarilla tavalla (Kananen, J. 2015:69). Tutkimusanalyysivaiheessa palasin vielä uudestaan tarkentamaan tutkimuskysymyksiäni ja teoreettisia valintojani. Koko tutkimusprosessin ajan tein useita valintoja, joilla pyrin toteuttamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Raportoin jokaisen vaiheen huolellisesti tutkimusprosessista, hoidin tutkimusluvut kohdekunnista tutkimuslupakäytäntöjen mukaisesti, annoin haastateltaville tietoa tutkimusprosessista ja keräsin tutkimusluvut ajallaan. Olen tarkemmin kuvannut luotettavuuteen liittyvää toimintaani luvussa 4.3.

Aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua. Nuorten parihaastattelu osoittautui hyväksi menetelmäksi, koska sillä oli mahdollisuus saada nuorten ajatuksia näkyväksi (Moilanen & Rähä 2015: 53). Keskustelemalla parihaastattelussa saattoi syntyä aineistoa, josta ei yleensä tulisi puhuttua (Alasuutari 2005: 155). Toisaalta parihaastattelu saattoi vaikuttaa tuloksiin, jos toinen haastateltavista oli enemmän äänessä (Alasuutari 2011: 154).

Haastattelun alussa kerroin hieman itsestäni, jotta haastateltavien ja minun välinen yhteys vahvistuisi (ks. Ruusuvoori & Tiittula 2014: 25). Erityisesti nuorten kohdalla luot-

tamuksellisen ja rennon suhteen saavuttaminen auttoi haastattelun edetessä. Pystyin hyvin opastamaan nuoria tarvittaessa ja tarkentamaan mitä tutkimuskysymyksilläni tarkoitin. Toisaalta on aina mahdollista, että saatoin haastattelijan roolissa ohjailta haastateltavia. (ks. Kananen, J. 2015: 143.)

Kaikissa haastatteluissa on mahdollista, että haastateltava on halunnut esiintyä esimerkiksi hyvänä kansalaisena (nuorena) tai sosiaaliset velvollisuudet täyttävänä ihmisenä. Tutkijana saatoin puhua eri haastattelutilanteissa hieman eri sanakäntein, mikä on saattanut joiltakin osin vaikuttaa tutkimustuloksiin. Yllä mainittujen asioiden vuoksi tutkimustuloksien yleistämistä täytyy välttää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2012: 206–207.)

Haastattelujen yhteydessä tapahtui inhimillinen virhe. Ensimmäisen haastattelukysymyksen lopussa kysymyksen asettelu jäi puolitiehen ja esitin enemmän yleisen kysymyksen: Mitä osallisuus mielestäsi tarkoittaa? Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kanssa osallisuudesta keskusteltaessa oli tarkoitus jo kysymyksen asettelussa painottaa enemmän sitä, mitä osallisuus heidän mielestään tarkoittaa erityisesti nuorten kohdalla. Tämä näyttää vaikuttaneen jonkin verran osallisuuskäsitteen tarkasteluun.

Tutkimuksen aikana pyrin haastateltavien puolueettomaan kohteluun ja lähestymiseen. Tämä tarkoittaa lähinnä sitä, että tutkijana pyrin suodattamaan omat ennakkokäsitykseni haastateltavia kohtaan.

6.4. Pohdinta ja jatkotutkimusaihe

Tutkimusprosessini loppuvaiheessa, kevään 2019, aikana nuorten vaikuttamisesta käytiin paljon julkista keskustelua. Sosiaalisen median keskusteluryhmissä nostettiin yhdeksi pääteemaksi ikä eli minkä ikäisellä lapsella tai nuorella on lupa vaikuttaa? Samaan aikaan Helsingin Sanomissa ilmestyi useina päivinä mielipidekirjoituksia aiheesta. Erityisesti kolmen nuoren, Kopran, Hiltusen ja Uusitalon (2019) kirjoitus vahvisti myös oman tutkimukseni merkitystä nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. He

halusivat, että nuoret täytyisi hyväksyä asiantuntijoiksi heitä koskevissa asioissa ja heidän kykynsä luoda innovatiivisia ratkaisuja tulisi ottaa käyttöön.

Vaikuttamismahdollisuuksien ja osallisuuden lisääminen on pitkälti asenteista, tiedosta ja toimintakulttuurista kiinni. Tulevaisuuden haasteeksi jää vielä nuorten vaikuttamisen oikeutuksen vahvistaminen. Nuorten osallisuuden vahvistamiseksi tarvitaan jatkossa toimivia rakenteita; lainsäädäntöä, kuntastrategioita ja suunnitelmia. Ongelmia syntyy, kun rakenteet eivät kohtaa reaali maailmassa nuorten tarpeita ja toiveita.

Jatkotutkimusaiheeni syntyi nuorten haastattelujen lomassa. Huomasin, että olisin voinut kysyä sitä, miksi nuori oli aikoinaan innostunut nuorisovaltuuston toiminnasta. Aiheesta puhuttiin virallisten haastatteluosuuksien jälkeen. Teoriaosassa painotettiin puolestaan paljon kodin merkitystä vaikuttamisen syntysijana, joten jatkotutkimusaihe voisi liittyä kodin ja läheisten vaikutukseen nuorisovaltuustoon hakeutumisessa.

LÄHDELUETTELO

Ailasmaa, Karoliina, Tiina Haapa-aho, Elna Hirvonen, Veera Jokinen, Eeva-Jonna Korpi, Pauliina Lehto, Heini Lumio, Satu Riihinen, Outi Sipilä, Tara Tolonen & Anne Vienovirta (2013). Nuorten osallisuus – tieto-osallisuudesta toimintaosallisuuteen. Teoksessa: *Elämänhallintaa kuntayhteisössä*, 67–80. Toim. Anne Tuhkanen & Pasi-Heikki Rannisto. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Alanko, Anu (2013). ”Itselle tuloksia ja kehittymistä tärkeämpää on hyvä fiilis ja rento meininki.” *Osallisuusryhmät demokratiakasvatuksen tiloina*. Mikä on lehden teeman nimi. Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimus 4/2013, 36–41.

Alasuutari, Maarit (2005). Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa. Teoksessa: *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*, 145–162. Toim. Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula. Tampere.

Alila, Antti, Kari Gröhn, Ilari Keso & Raija Volk (2011). Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja julkaisuja 2011:1. Saatavissa: 1.8.2018:
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73333/URN%3aNBN%3afi-fe201504224532.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Allardt, Erik (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Porvoo: WSOY.

Anttiroiko, Ari-Veikko, Arto Haveri, Veli Karhu, Aimo Ryytänen & Pentti Siitonen (2007). *Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet*. Kunnallistutkimuksia. Tampereen yliopisto. Saatavissa 15.5.2018:
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65390/kuntien_toiminta_johtaminen_ja_hallintasuhteet_2007.pdf?sequence=1.

- Arnstein, Sherry R. (1969). A Ladder Of Citizen Partizipation. *Journal of the American Planning Association*, 3:4, 216–224. Saatavissa 7.4..2019:
https://www.participatorymethods.org/sites/participatorymethods.org/files/Arnstein%20ladder%201969.pdf?fbclid=IwAR3tKSfcGWW2J2DPN-qwE_ied2avMR2Q3tTfMealv1jRXsrD5NG7c4Ot_sE.
- Augsberger, Astraea, Mary Elizabeth Collins & Whitney Gecker (2017). Engaging Youth in Municipal Government: Moving Toward a Youth-Centric Practice. *Journal of Community Practice*. (lähde saatu sähköpostilla tutkija Georg Boldtilta 28.5.2018).
- Boldt, Georg (2017). Condescension or Co-decisions: A Case of Institutional Youth Participation. *Young* 26 (2), 1–18.
- Bäcklund, Pia, Jouni Häkli & Harry Schulman (2017). Lukijalle: kansalaisosallistumisen muuttuva kenttä. Teoksessa: *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*, 5–14. Toim. Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman. Tampere University Press.
- Cammaerts, Bart, Michael Bruter, Shakuntala Banaji, Sarah Harrison & Nick Anstead (2016). *Youth Participation in Democratic Life Stories of Hope and Disillusion*. PALGRAVE MACMILLIAN.
- Checkoway, Barry (2011). What is youth participation? *Children and Youth Services Review* 33, 340–345. Saatavissa 7.6.2018: https://ac-els-cdn-com.proxy.uwasa.fi/S0190740910003270/1-s2.0-S0190740910003270-main.pdf?_tid=b97dbfed-f40c-4244-9762-6c652192400c&acdnat=1534879241_f882bec74561626ef36cc3b32e20f10d.
- Council of the European Union (2018). Resolution on the European Union Youth Strategy 2019-2027 – Adoption. Bryssel. Saatavissa 26.3.2019:
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14080-2018-INIT/en/pdf>.

- Erola, Jani, Hannu Lahtinen & Hanna Wass (2017). Periytyvää eriytymistä – vanhemmillä selvä vaikutus nuorten äänestämiseen. *Tieto & trendit – Talous- ja hyvinvointikatsaus* 1/2017, 15–20.
- Eskelinen, Teppo, Anu Gretschel, Tomi Kiilakoski, Johanna Kiili, Sini Korpinen, Pia Lundblom, Aila-Leena Matthies, Niina Mäntylä, Reetta Niemi, Elina Nivala, Aimo Ryhänen & Pia Tasanko (2012). Kunnallinen päätöksenteko. Teoksessa: *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*, 35–94. Toim. Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: tekijät, Vastapaino.
- Euroopan Komissio (2018). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. EU:n uusi nuorisostrategia: nuorten osallistaminen, yhdistäminen ja vaikutusmahdollisuudet. Bryssel 22.5.2018. Saatavissa 27.3.2019: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0269:FIN:FI:PDF>
- Feringa, Dana & Evelien Tonkens (2017). How the participation style in local youth councils contributes to the civic engagement of young people. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*. Volume 26: 2, 43–59.
- Freeman, Claire, Karen Nairn & Judith Sligo. (2003). 'Professionalising' Participation: From Rhetoric to Practice. *Children's Geographies*, 1:1, 53-70.
- Gellin, Maija, Anu Gretschel, Aila-Leena Matthies, Elina Nivala, Mikko Oranen, Riikka Sutinen & Pia Tasanko (2012). Lasten ja nuorten asema hyvinvointipalveluissa, 149-179. Teoksessa: *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*, 35–94. Toim. Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski. Nuorisotutki-

musverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Gretschel, Anu (2002a). Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa: Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. 48–62. Artikkeleita osallisuudesta. Toim. Anu Gretschel Helsinki: Suomen Kuntaliitto & Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Gretschel, Anu (2002b). Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. *Studies in Sports, Physical Education and Health* 85. Jyväskylän yliopisto. *tarkista vielä, että tekstissä oikein*

Gretschel, Anu (2007). Nuorisovaltuuston henki. Teoksessa: Lasten ja nuorten kunta, 105–118. Toim. Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Gretschel, Anu, Tiina-Maria Levamo, Tomi Kiilakoski, Sofia Laine, Niina Mäntylä, Geoffrey Pleyers & Harri Raisio (2014). Youth Participation Good Practices in Different Forms of Regional and Local Democracy. Finnish Youth Research Network and Finnish Youth Research Society. Internet publications 69. Saatavissa 22.8.2018:
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/youthparticipation_good_practices.pdf.

Hart, Roger (1992). Children`s Participation from Tokenism to Citizenship. Unicef. Saatavissa 10.4.2019:
https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf.

Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (2012). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Isola, Anna-Maria, Heidi Kaartinen, Lars Leemann, Raija Lääperi, Taina Schneider, Salla Valtari & Anna Keto-Tokoi (2017). Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Työpaperi THL 33/2017.

Jäntti, Antti, Jenni Airaksinen & Arto Haveri (2017). Osallistuminen julkishallinnon legitimititeettikysymyksenä, 34–56. Teoksessa: Kansalaiset kaupunkia kehittämässä, Toim. Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman. Tampere University Press.

Jäppinen, Tuula (2017). Asiakaskeskeisyys ja käyttäjälähtöisyys muuttavat kuntaorganisaation hallintoa ja tehtäviä. Teoksessa: Tulevaisuuden kunta, 325–335. Toim. Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Järvenpää (2017). Kaupungin hallintosääntö. Saatavissa 1.6.2018:

https://www.jarvenpaa.fi/attachments/text_editor/15730.pdf?name=Hallintosaaento_KV_22.5.2017.

Järvenpää (2018a). Nuorisovaltuustovaaleissa noudatetaan seuraavia periaatteita. Järvenpään kaupungin sisäinen tiedote. Saatu sähköpostilla 3.5.2018 Järvenpään nuorisopalveluista.

Järvenpää (2018b). Järvenpää lukuina. Saatavissa 22.4.2018:

https://www.jarvenpaa.fi/sivu.tmpl?sivu_id=386&d=386.

Kallio, Kirsi Pauliina (2010). Lasten ja nuorten epäsuoran kohtaamisen etiikka. Teoksessa: Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka, 163–187. Toim. Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

- Kallio, Kirsi Pauliina & Pia Bäcklund (2012). Oletettu alueellisuus, kuviteltu osallisuus – tilalliset sidokset julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa retoriikassa. *Terra* 123: 4, 245–258.
- Kananen, Jorma (2015). Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Jorma (2017). Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Marko (2017). Osallistuva nuoruus aikuisten maailmassa – nuoret ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Teoksessa: Kestävää hyvinvointia kehittämässä, 162–167. Toim. Anu Haapala. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavissa 5.6.2018
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140311/URNISBN9789523440593.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kiilakoski, Tomi (2007). Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa: Lasten ja nuorten kunta, 8–19. Toim. Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kiilakoski, Tomi, Anu Gretschel & Elina Nivala (2012). Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa: Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa, 9–33. Toim. Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Kiili, Johanna (2006). Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 283.

Kisby, Ben & James Sloam (2009). Revitalising Politics: the Role of Civic Education. *Representation*, 45:3, 313–324. Saatavissa 1.6.2018: <https://www-tandfonline-com.proxy.uwasa.fi/doi/pdf/10.1080/00344890903129582?needAccess=true>.

Kiviniemi, Kari (2015). Laadullinen tutkimus prosessina.. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, 74–88. Toim. Raine Valli & Juhani Aaltola. Jyväskylä: Tekijät ja PS-kustannus.

Keravan nuorisopalvelut (2018). Keravan nuorisovaltuusto. Saatavissa 21.4.2018: <http://www.keravannuorisopalvelut.fi/osallistu/nuorisovaltuusto>.

Kerava (2018). Talous- ja tilastotietoa. Tilastotietoa 2016. Saatavissa 22.4.2018: <https://www.kerava.fi/kerava-info/Documents/Tilastokirja%20yhdistelm%C3%A4%202016.pdf>.

Keravan kaupunki (2017). Säädöskokoelma. Kaupungin hallintosääntö. Saatavissa 1.6.2018: <https://www.kerava.fi/palvelut/p%C3%A4%C3%A4tt%C3%B6ksenteko-ja-hallinto/johtos%C3%A4nn%C3%B6t-ja-ohjeet>.

Kopra, Jasmin, Anna Hiltunen & Salla Uusitalo (2019). Nuorten pitää voida osallistua päätöksentekoon. *Mielipide*. HS 14.4.2019.

Koukka, Tommy, arkistopäällikkö. Keravan kaupunki. Puhelinhaastattelu, Kerava 1.4.2019.

Kuntalaki (410/2015). Saatavissa 25.10.2017: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>.

- Leemann, Lars & Riitta-Maija Hämäläinen (2016). Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka* 81:5, 586–594. Saatavissa 26.10.2017: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann%26Hämäläinen.pdf?sequence=2.
- Liiten, Marjukka (2019). Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osuus vähentynyt tuntuvasti vuodesta 2015 – silti työn ja koulutuksen ulkopuolella on yhä noin 38 000 nuorta. *HS* 19.2.2019. Saatavissa 26.3.2019: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006006354.html>.
- Mahoney, L. Joseph, Angel L. Harris & Jacquelynn S. Eccles (2006). Organized Activity Participation, Positive Youth Development, and the Over-Scheduling Hypothesis. *Social Policy Report. A Publication of the Society for Research in Child Development. Vol. XX, Number IV.* Saatavissa 1.4.2019: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED521752.pdf>.
- Matthews, Hugh & Melanie Limb (2003). Another white elephant? Youth councils as democratic structures. *Space and Policy* 7: 2, 173–192. Saatavissa 15.8.2018: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.uef.fi:2443/doi/pdf/10.1080/1356257032000133928?needAccess=true>.
- Moilanen, Pentti & Pekka Rähä (2015). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: *Ikunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, 52–73. Toim. Raine Valli & Juhani Aaltola. Jyväskylä: Tekijät ja PS-kustannus.
- Myllyniemi, Sami & Tomi Kiilakoski (2018). Vaikuttaminen ja politiikka. Teoksessa: *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*, 19–40. Toim. Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö ja tekijät.

- Määttä, Mirja & Sanna Aaltonen (2016). Between rights and obligations –rethinking youth participation at the margins. *International Journal of Sociology and Social Policy*. Vol. 36 No. ¾, 157–172.
- Niemi, Reetta, Kristiina Kumpulainen & Lasse Lipponen (2018). Pysyvät ryhmät ja rutiinit tukevat nuorten hyvää elämää. Nuorisotutkimusseura. Osallistumista vai osallistamista? Osallisuuden tarkastelua monialaisen oppimiskokonaisuuden toteuttamisessa. *Nuorisotutkimus* 1/2018, 22–35.
- Nikkilä, Juha (2002). Nuorisovaltuustot yhteiskunnallisina osallistumismuotoina - pikkupoliitikkoja vai vapaita vaikuttajia? Teoksessa: *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina*. 63–75. Artikkeleita osallisuudesta. Toim. Anu Gretschel Helsinki: Suomen Kuntaliitto & Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Nivala, Elina & Sanna Ryyänen (2013). Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013*, vol 14, 9–41. Saatavissa 25.10.2017:
<http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRyyn%C3%A4nen2013.pdf>.
- Nuorisolaki (1285/2016). Saatavissa 25.10.2017:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>.
- Nuva (2018). Nuva ry. Nuorten osallisuuden puolestapuhuja. Saatavissa 23.4.2018:
<http://www.nuva.fi/liiton-esittely/>.
- Nuva (2019). Nuva ry. Mikä nuorisovaltuusto? Saatavissa 8.4.2019:
<http://www.nuva.fi/mika-nuorisovaltuusto>.
- Oikeusministeriö (2006). *Suomen demokratiaindikaattorit*. Oikeusministeriön julkaisu 2006:1. Helsinki.

- Onali, Alma (2019). Poliitikkojen pitäisi lopettaa piileskely ja kuunnella vähäteltyjä nuoria mielenosoittajia. HS 15.3.2019. Saatavissa 25.3.2019:
<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006036979.html>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2017–2019. Saatavissa 20.2.2019:
<https://minedu.fi/documents/1410845/4274093/VANUPO+FI+2017+final.pdf/92502e8e-0cd0-40f0-b097-5ef39e1d529f/VANUPO+FI+2017+final.pdf.pdf>.
- Perustuslaki (731/1999). Saatavissa 15.4. 2019:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Pajula, Elina (2014). Tositarinoita osallisuudesta. Teoksessa: Osallisuuden jäljillä, 11–21. Toim. Arja Jämsén & Anne Pyykkönen. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys.
- Pyry, Noora (2012). Osallisuus ja osallistuminen: Nuorten osallisuus tutkimuksessa. Nuorisotutkimus 1/2012, 35–53.
- Raisio, Harri & Pirkko Vartiainen (2011). Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen. Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa. Kuntaliiton verkkojulkaisu.
- Raivio, Helka & Jarno Karjalainen (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentaminen 2010 -luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa: Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? 12–34. Toim. Era, Taina. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156.
- Reimer, Bill (2004). Social Exclusion in a Comparative Context. *Sociologia Ruralis* 44, 1, 76–94. Saatavissa 2.8.2018:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-9523.2004.00263.x>.

- Rouvinen-Wilenius, Päivi (2014). Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa: Osallisuuden jäljillä, 51–68. Toim. Arja Jämsén & Anne Pyykkönen. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys.
- Ruusuvuori, Johanna, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (2017). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: Haastattelun analyysi, 9–36. Toim. Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen. Tampere.
- Ruusuvuori, Johanna (2017). Litteroijan muistilista. Teoksessa: Haastattelun analyysi, 424–431. Toim. Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen. Tampere.
- Ruusuvuori, Johanna & Liisa Tiittula (2005). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus, 22–56. Toim. Johanna Ruusuvuori Johanna & Liisa Tiittula. Tampere
- .
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka (2009). Mnetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Saatavissa 1.2.2019: <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>.
- Siisiäinen, Martti (2010). Osallistumisen ongelma. Kansalaisyhteiskunta 1, 8–40. Saatavissa 16.3.2019: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51749/ky20101artsiisiainenkorjattu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Särkelä-Kukko, Mona (2014). Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa: Osallisuuden jäljillä, 34–39. Toim. Arja Jämsén & Anne Pyykkönen. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys.
- Taskinen, Satu (2017). ”Ne voi opita toisilta” – kasvatustieteellinen design-tutkimus maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta edistävästä luokkakäytänteistä. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

- Tenojoki Anna-Maria, Jukka Rantala & Jan Löfström (2017). Koulussa vai koulun ulkopuolella? Nuorten kokemukset yhteiskunnallisen vaikuttamisen oppimisesta.. Teoksessa: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017, 133–148. Toim. Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö ja tekijät.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosayhtiö Tammi.
- Tuure, Herttaliisa, Anna-Maria Tenojoki, Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (2019). Esipuhe. Teoksessa: Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018, 5–7. Toim. Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö ja tekijät.
- Unicef (2018). Yleissopimus lasten oikeuksista. Saatavissa 8.6.2018:
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.
- Ursin, af Piia & Leena Haanpää (2012). Osallisuus ja osallistuminen: Nuorten osallistuminen luopin alla. Nuorisotutkimus 1/2012, 54–69.
- Valtiovarainministeriö (2017). Avoimen hallinnon kolmas toimenpideohjelma. Saatavissa 26.8.2017:
<http://vm.fi/documents/10623/1193298/Avoimen+hallinnon+iii+kansallinen+toimintaohjelma+2017-2019.pdf/4d3abb22-29f3-4b8e-98a5-1441fef080ca>.

LIITTEET

LIITE 1. Tutkimustiedote

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Tutkimustiedote 22.5.2018

Hyvä Nuorisovaltuuston jäsen/ työntekijä/ luottamushenkilö

Olen Keravalla asuva sosiaali- ja terveyshallintotieteiden maisterivaiheen opiskelija Vaasan yliopistosta. Teen pro gradu –tutkielmaani aiheesta Nuorten osallisuus hallinnon rattaissa – Nuorisovaltuustossa vaikuttaminen. Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Mitä nuorten osallisuus ja vaikuttaminen tarkoittavat kuntatasolla? 2) Miten osallisuus toteutuu nuorisovaltuuston näkökulmasta tarkasteltuna? 3) Miten nuoret kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa nuorisovaltuustossa? Ohjaajanani toimii sosiaali- ja terveyshallintotieteen professori Pirkko Vartiainen.

Kaikki tutkimuksen aikana kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti. Haastateltavien anonymiteetti on turvattu koko prosessin ajan. Kaikki kerätty tieto on käytössä vain tutkijalla, eikä kerättyä tietoa luovuteta ulkopuolisille.

Nuorten haastattelu toteutetaan parihaastatteluna. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden haastattelut ovat yksilöhaastatteluja. Haastattelut ovat teemahaastatteluja ja ne toteutetaan kesän 2018 aikana. Lähetän tutkittaville ennen haastattelua tarkemmat tiedot haastattelupaikasta ja tutkimusteemoista, joista keskustelemme haastattelussa. Haastattelu kestää noin 60 min. Haastattelut nauhoitetaan ja aineisto muutetaan tekstimuotoon.

Tutkimuslupa on haettu sekä Keravan että Järvenpään kaupungilta.

Kaikille tutkimukseen osallistuville annetaan kiitokseksi elokuvalippu. Nuoret saavat elokuvalipun leffaherkkujen kanssa.

Annan tutkimuksesta mielelläni lisätietoja.

Yhteistyöterveisin,

Kirsi Kanerva-Poranen

puh. 040 5916067

kirsi.kanerva-poranen@student.uwasa.fi

kirsi.kanerva@poranen.com

LIITE 2. Kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Johtamisen yksikkö

Sosiaali- ja terveyshallintotiede

KIRJALLINEN SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Olen Kirsi Kanerva-Poranen sosiaali- ja terveyshallintotieteiden maisterivaiheen opiskelija Vaasan yliopistosta. Teen pro gradu –tutkielmaani aiheesta Nuorten osallisuus hallinnon rattaissa – Nuorisovaltuustossa vaikuttaminen.

Tutkimusaineistoa käytetään ainoastaan pro gradu- työhön ja se säilytetään huolellisesti. Tulosten raportointi on luottamuksellista. Tutkimuksesta saatavat tutkittavien henkilökohtaiset tiedot tulevat ainoastaan tutkijan ja ohjaavan opettajan käyttöön. Tulokset julkaistaan tutkimusraporteissa siten, ettei yksittäistä tutkittavaa voi tunnistaa. Tutkittavalla ja huoltajalla on oikeus saada lisätietoa tutkimuksesta. Heillä on myös oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa.

Olen saanut tutkimuksesta riittävästi tietoa ja olen halukas osallistumaan tutkimukseen.

_____._____.2018
paikka ajankohta

Tutkimukseen osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys (alle 18-vuotiaalta tutkittavalta)

SUOSTUMUKSEN VASTAANOTTAJA

Lupaan käsitellä tietoja luottamuksellisesti. Raportoin tulokset niin, että yksittäisten tutkittavien tiedot eivät ole tunnistettavissa.

Keravalla _____._____.2018

Tutkija Kirsi Kanerva-Poranen

puh. 040 5916067

kirsi.kanerva-poranen@student.uwasa.fi

kirsi.kanerva@poranen.com

Suostumuslomaketta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, joista toinen jää tutkittavalle ja toinen tutkijalle allekirjoituksineen.

LIITE 3. Nuorten parihaastattelun haastattelurunko

NUORTEN PARIHAASTATTELUN HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot

Nimi ja ikä

Paikkakunta

Kuinka kauan olette olleet nuorisovaltuustossa?

Tässä tutkimuksessa osallisuus tarkoittaa kuulumista johonkin yhteisöön, jolla on sama tavoite ja vahva motivaatio tavoitteen toteuttamiseksi. Yhteenkuuluvuuden kautta myös yksilöiden hyvinvointi lisääntyy. Osallistuminen on osa osallisuutta. Osallistuessaan yksilö toimii vapaaehtoisuuden kautta.

OSALLISUUDEN KOKEMINEN

- 1) Millaisia ajatuksia teille herää, kun puhutaan osallisuudesta?
- 2) Minkälaista palautetta saatte nuorisovaltuustossa, kun teette aloitteen tai olette aktiivisia?
- 3) Millainen yhteishenki nuorisovaltuustossa vallitsee? Miten se mielestänne näkyy?
- 4) Miten nuorisovaltuutettujen toiminta huomioidaan kunnan päätöksenteossa?
- 5) Millaisia osallisuuden esteitä tai haasteita koette nuorisovaltuuston toiminnassa esimerkiksi lautakuntatyöskentelyssä? (apukysymys: Rajoittaako toimintaa jokin?)

VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET

- 1) Miten pystytte nuorisovaltuutettuina vaikuttamaan oman kuntanne asioihin (Kerava/Järvenpää)?
- 2) Millaista tukea saatte työntekijöiltä ja luottamushenkilöiltä nuorisovaltuutettuina nuorisovaltuustotyössäsi?
- 3) Miten työntekijöiden ja luottamushenkilöiden luottamus ja asenne nuorisovaltuutettujen kykyihin ja toimintaan näkyy?
- 4) Minkälaisia asioita haluatte edistää nuorisovaltuustossa? Mitä haluaisitte olevan omassa kunnassa paremmin? Miten käytännössä edistätte näitä tavoitteita? (apukysymys: Oletteko esimerkiksi kirjoittanut mielipidekirjoituksia?)

5) Millaisia vaikuttamisen esteitä ja/tai haasteita olette huomanneet nuorisovaltuuston toiminnassa?

Lopuksi: Haluatteko nostaa esille jotain näihin teemoihin liittyvää, mitä ei ole vielä käsitelty?

LIITE 4. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden haastattelurunko

TYÖNTEKIJÖIDEN JA LUOTTAMUSHENKILÖIDEN HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot:

Nimi

Paikkakunta

Kuinka kauan olet ollut nykyisessä työssäsi? Mikä koulutustausta sinulla on? (työntekijät)

Kuinka kauan olet ollut luottamustoimessa? (luottamushenkilöt)

Tässä tutkimuksessa osallisuus tarkoittaa kuulumista johonkin yhteisöön, jolla on sama tavoite ja vahva motivaatio tavoitteen toteuttamiseksi. Yhteenkuuluvuuden kautta myös yksilöiden hyvinvointi lisääntyy. Osallistuminen on osa osallisuutta. Osallistuessaan yksilö toimii vapaaehtoisuuden kautta.

OSALLISUUDEN KOKEMINEN

- 1) Mitä osallisuus mielestäsi tarkoittaa?
- 2) Minkälaista palautetta annat nuorisovaltuutetuille heidän aktiivisuudestaan ja toiminnastaan?
- 3) Millä tavoin olet itse mukana nuorisovaltuutettujen toiminnassa?
- 4) Millainen yhteishenki nuorisovaltuustossa vallitsee? Miten se mielestäni näkyy?
- 5) Millaisia osallisuuden esteitä tai haasteita on sinun mielestäsi nuorisovaltuuston toiminnassa omassa kunnassasi?
- 6) Miten nuorisovaltuuston toiminta huomioidaan kunnan päätöksentekoprosesseissa?

VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET

- 1) Miten nuorisovaltuuston jäsenet pystyvät vaikuttamaan kunnan asioihin?
- 2) Millaisiin päätöksiin tai käytännön toimiin nuorisovaltuusto on voinut vaikuttaa mielestäsi?
- 3) Miten Kerava/Järvenpää on valmistautunut auttamaan tai tukemaan nuorisovaltuutettuja?

- 4) Millainen toiminta tulevaisuudessa auttaisi nuorisovaltuuston jäseniä vaikuttamaan paremmin?
- 5) Millaisia vaikuttamisen esteitä tai haasteita nuorisovaltuutetuilla mielestäsi on?
- 6) Millainen asenneilmapiiri Keravalla/Järvenpäässä on nuorisovaltuuston toimintaa kohtaan?

Lopuksi: Haluatko nostaa esille jotain näihin teemoihin liittyvää, mitä ei ole vielä käsitelty?

LIITE 5. Hartin malli osallisuuden tikkaista
(Hart 1992: 8)

